

1.8.2 СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

У 2018 р. порівняно з 2014 р. показник частки продукції сільського господарства Харківської області в Україні знизився на 0,44 % й становив 5,19 %, і серед досліджуваних регіонів країни Харківська область зайняла 3-тє місце (табл. 17).

Таблиця 17. Динаміка сільського господарства в Харківській області й окремих регіонах України у 2014–2018 рр.

Область	Частка продукції сільського господарства в Україні, %		Обсяг продукції сільського господарства на одну особу, грн	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	6,46	4,73	3 824	5 792
Київська	8,82	9,27	9 938	20 752
Львівська	3,33	2,88	2 554	4 494
Полтавська	8,18	6,90	10 956	19 338
Сумська	3,87	5,00	6 669	18 114
Харківська	5,63	5,19	4 005	7 617
Україна	100	100	4 525	9 328

За період, що аналізувався, показник обсягу продукції сільського господарства на одну особу в Харківській області зріс на 90,18% й становив 7 617 грн. Значення цього показника було на 18,34% нижче за середнє по Україні – 9 328 грн, і серед регіонів країни, що досліджувалися, Харківська область зайняла 4-тє місце.

Внаслідок військової агресії постраждало понад 630 сільськогосподарських підприємств області, що займаються рослинництвом та/або тваринництвом (по галузі тваринництва – 54 господарства), близько 30 підприємств харчової та переробної галузі, 15 хлібоприймальних підприємств; пошкоджено та зруйновано понад 1079 одиниць сільськогосподарської техніки та обладнання. На тимчасово окупованих територіях на сьогодні ще залишається 3 потужних молочних господарства Куп'янського району та 2 хлібоприймальних підприємства.

За попередніми розрахунками на листопад 2024 року, керівники сільськогосподарських підприємств оцінюють шкоду, що завдана майну господарств, у тому числі земельним ресурсам, близько 18,1 млрд грн.

За результатами оцінки, проведеної KSE Agrocenter, на 31 грудня 2023 року грошова вартість матеріальних активів, знижених, викрадених або частково пошкоджених (але все ще придатних для ремонту та відновлення) через військові дії та окупацію для Харківської області становить 1 млн. 360 тис. дол. США. Втрати через зниження виробництва однорічних культур, тваринництва, через зниження внутрішніх цін на основні культури, через підвищення собівартості продукції, рибальство та аквакультура, рекультивация пошкоджених сільгоспугідь становить 6 млн. дол. США. Тобто 7 млн 359 тис. дол. США – збитки і витрати Харківської області, що становить 9,19% загального українського показника.

За підсумками 2023 року в структурі валового виробництва сільського господарства області рослинництво займало 90,5%, тваринництво – 9,5%. У 2023 році порівняно з 2021 роком показник частки продукції сільського господарства Харківської області в Україні знизився на 1,2% і становив 4,2%, та серед регіонів країни Харківська область зайняла 14 місце (табл. 18).

Таблиця 18. Динаміка сільського господарства в Харківській області, 2021-2023 рр.

Частка продукції сільського господарства в Україні, %				Частка продукції рослинництва в Україні, %				Частка продукції тваринництва в Україні, %			
2021		2023		2021		2023		2021		2023	
%	місце	%	місце	%	місце	%	місце	%	місце	%	місце
5,4	7	4,2	14	5,8	5	4,7	12	3,7	12	2,1	18

У галузі рослинництва, незважаючи на важкі умови та можливість оброблювати не всі площі сільськогосподарських земель Харківської області, маємо наступні показники (табл. 19).

Таблиця 19. Динаміка засіяних та зібраних площ у Харківській області, 2023 та 2024 порівняно з довоєнним 2021

Під урожай, роки	2021	2023	у % до 2021	2024	у % до 2023 / до 2021
Засіяно, тис.га	1836,9	1256,0	68,4	1347,7	107,3 / 73,3
Зібрано, тис.га	1817,1	1239,5	68,2	569,7 (станом на 01.09.2024)	х

У 2021 році було зібрано майже 5,0 млн тонн зерна зернових та зернобобових культур (це 8 місце по Україні). Також серед регіонів України область займала 1 місце по виробництву пшениці (озимої та ярої) та ярого ячменю; 2 місце по виробництву проса та соняшника; 3 місце по виробництву гороху (табл. 20).

По галузі тваринництва через військову агресію область втратила більше ніж 50% продукції тваринництва, а по деяких її видах втрати склали до 70% (табл. 21).

Усього в області до повномасштабної агресії російської федерації функціонувало 158 сільськогосподарських підприємств усіх форм власності, які займалися тваринництвом.

Таблиця 20. Динаміка валового виробництва сільськогосподарських культур за 2023 рік у порівнянні з довоєнним 2021 роком

Найменування продукції	2021 рік		2023 рік		У % 2023 до 2021	2024 рік, тис. тонн (станом на 01.09.2024)
	тис. тонн	Місце по Україні	тис. тонн	Місце по Україні		
Зернові і зернобобові культури	4 936,9	8	2 465,5	12	50	1553,7
у тому числі:						
пшениця	2 830,9	1	981,9	11	34,7	1277,0
ячмінь	502,3	7	265,4	10	52,8	160,2
кукурудза	1475,0	12	1121,8	12	76,1	60,6
жито	7,5	14	2,7	15	36	3,7
овес	18,0	8	11,3	9	62,8	12,4
гречка	5,4	7	5,6	14	103,7	0,6
просо	23,9	2	25,7	3	107,5	6,2
горох	52,0	3	43,5	3	83,7	26,6
Цукрові буряки	252,9	12	0	х	х	0
Соняшник	1419,6	2	1137,8	3	80,1	75,0
Соя	41,8	17	97,8	16	у 2,3 рази	24,9
Ріпак	8,4	21	39,1	20	у 4,7 разів	47,2
Картопля	663,1	15	535,9	16	80,8	462,6
Овочі, всього	568,1	6	389,2	9	68,5	184,0
Культури плодовагідні	48,8	17	30,9	17	63,3	14,0

В окупації перебували та були деокуповані 43 тваринницькі господарства (27% від загальної кількості). Ще 3 господарства Куп'янського району до цього часу перебувають в окупації.

За час військової агресії загинуло більше 10 тисяч голів великої рогатої худоби, більше 70 тисяч голів свиней, знищене та викрадене технологічне обладнання, знищені запаси кормів. По галузі тваринництва Харківська область у 2021 році мала лідируючі позиції серед регіонів України по наступних показниках: 3 місце – по обсягах виробництва молока с/г підприємствами; 4 місце – по чисельності поголів'я корів в с/г підприємствах; овець та кіз в усіх категоріях господарств; 5 місце – по чисельності поголів'я ВРХ с/г підприємствами (табл. 22).

Переважна більшість підприємств запроваджувала сучасні технології виробництва тваринницької продукції.

Обсяги виробництва тваринницької продукції за січень-серпень 2024 року у порівнянні з аналогічним періодом довоєнного 2021 року зменшилися в усіх категоріях господарств та сільськогосподарських підприємствах відповідно: реалізація худоби та птиці на забій у живій вазі – на 50,7% та 57,6%; виробництво молока – на 53,8% та 44,7%.

Таблиця 21. Динаміка чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин за 2023 рік у порівнянні з довоєнним 2021 роком

Показник	2021 рік		2023 рік		У % 2023 до 2021	2024 рік, тис. голів (станом на 01.09.2024)
	тис. голів	Місце по Україні	тис. голів	Місце по Україні		
Усі категорії господарств						
Велика рогата худоба	134,2	8	82,8	15	61,7	74,4
у т.ч. корови	65,2	12	41,1	18	63,0	37,1
Свині	157,1	16	65,2	20	41,5	70,5
Вівці та кози	47,6	4	24,9	12	52,3	25,1
Птиця	6263,1	9	4593,3	12	73,3	4638,8
у т.ч. сільськогосподарські підприємства						
Велика рогата худоба	82,6	5	51,6	8	62,5	44,4
у т.ч. корови	33,2	4	20,9	9	63,0	17,7
Свині	117,1	12	39,8	15	34,0	44,7
Вівці та кози	6,1	9	2,9	12	47,5	2,6
Птиця	1483,1	13	1118,2	12	75,4	1182,0

Таблиця 22. – Динаміка обсягів виробництва тваринницької продукції за 2023 рік у порівнянні з довоєнним 2021 роком

Показник	2021 рік		2023 рік		У % 2023 до 2021	2024 рік, (станом на 01.09.2024)
	Обсяг	Місце по Україні	Обсяг	Місце по Україні		
Усі категорії господарств						
Реалізація худоби та птиці на забій в живій вазі, тис. тонн	104,2	9	42,9	18	41,2	34,1
Молоко, тис. тонн	427,1	8	208,4	19	48,8	140,2
Яйця, млн штук	481,0	13	256,3	16	53,3	182,9
у т.ч. сільськогосподарські підприємства						
Реалізація худоби та птиці на забій в живій вазі, тис. тонн	53,1	10	19,7	15	37,1	14,5
Молоко, тис. тонн	245,8	3	136,1	9	55,4	92,4
Яйця, млн штук	124,9	13	111,9	7	89,6	103,0

Виробництво яєць у порівнянні з довоєнним періодом по усіх категоріях господарств зменшилося на 46,3%, по сільськогосподарських підприємствах – збільшилося на 29,6%

У сільськогосподарських підприємствах обсяги реалізації на забій сільськогосподарських тварин і птиці в живій вазі за видами зменшилися наступним чином: велика рогата худоба – на 45,4%; свині – на 67,2%; птиця – на 50,7%.

Чисельність великої рогатої худоби, у порівнянні з 01 лютим 2022 року, по усіх категоріях господарств скоротилася на 44,5%, по сільськогосподарських підприємствах – на 46,8% (зокрема, корів, відповідно, – на 42,3% та 46,2%), свиней – на 54,3% та 62,9%, овець та кіз – на 43,1% та 58,1%, птиці – на 18,6% та 6,5%.

Важливою частиною агропромислового комплексу є харчова та переробна промисловість, яка є основою забезпечення продовольчої безпеки області та країни в цілому. Харківська область спеціалізується в багатьох галузях харчової та переробної промисловості (борошномельно-круп'яна продукція, масложирова, хліб та хлібобулочні вироби, молочні та м'ясні продукти, кондитерські вироби, тощо), які забезпечують не лише місцеві потреби в харчових продуктах, а й потреби інших регіонів України.

У 2021 році Харківська область серед областей України посідала лідируючі місця по виробництву борошна пшеничного та пшенично-житнього, круп (1 місце); по виробництву ковбасних виробів та продуктів подібних з м'яса, печива солодкого та вафель (2 місце); по виробництву сиру свіжого неферментованого, молока і вершків коагульованих, йогурту, кефіру, сметани та інших ферментованих продуктів (3 місце); по виробництву молока та вершків не згущених й без додавання цукру (4 місце).

Військова агресія внесла значні корективи у діяльність харчової та переробної промисловості. Так, порівнюючи обсяги виробленої продукції у 2023 році з довоєнним 2021 роком, маємо негативну динаміку, а саме зменшення обсягів по виробництву олії соняшникової на 81,9%, молока та вершків не згущених на 66,2%, масла вершкового на 51,1%, борошна пшеничного на 46,1%.

Майже на рівні 2021 року залишилось виробництво круп. Виробництво виробів ковбасних збільшилось на 16,0 %.

Агропромисловий потенціал області у 2021 році не тільки забезпечував потреби внутрішнього ринку в більшості видах продукції, а й займав провідні позиції на зовнішніх ринках з експорту соняшникової олії, зернових культур, а також ряду іншої продукції (табл. 23).

Таблиця 23. Динаміка експорту сільськогосподарської продукції з Харківської області, 2023 та 2024 порівняно з довоєнним 2021

Роки	Загальний експорт товарів	Експорт сільськогосподарської продукції	% до загального обсягу експорту
2021 рік	1,8 млрд дол. США	910,5 млн дол. США	50,5
2023 рік	778,0 млн дол. США	439,9 млн дол. США	56,5
2024 рік (січень - червень)	393,5 млн дол. США	215,5 млн дол. США	54,7

Військова агресія суттєво вплинула на сільське господарство Харківської області, знищивши значну частину інфраструктури, техніки та земель, що призвело до скорочення обсягів виробництва як у рослинництві, так і в тваринництві. У 2023 році обсяги виробництва зернових культур знизилися на 50%, а продукції тваринництва – на понад 50%.

Незважаючи на труднощі, Харківська область залишається важливим агропромисловим центром. У довоєнному 2021 році вона займала провідні місця по виробництву пшениці, соняшнику та молочної продукції, а також по експорту сільськогосподарської продукції.

У 2023 році площі посівів склали 68% від довоєнного рівня, а обсяги збору зернових – 50%. Водночас виробництво ковбасних виробів зросло на 16%, що демонструє адаптацію деяких галузей до кризових умов.

Експорт аграрної продукції в 2023 році знизився на понад 50% порівняно з 2021 роком, але залишився значною складовою загального експорту області (56,5% у 2023 році).

Харківська область продовжує спеціалізуватися на виробництві олії, зернових, молочних продуктів та ковбас, що забезпечує продовольчу безпеку регіону навіть у складних умовах.

1.8.3 БУДІВНИЦТВО

У 2018 р. порівняно з 2014 р. показник прийнятих житлових будівель на 10 тис. осіб в Харківській області зріс на 90,38 % й становив 198 кв. м. Значення цього показника було на 3,88% (198 кв. м) нижче за середнє значення по Україні – 206 кв. м, і серед регіонів, що досліджувалися, Харківська область зайняла 3-є місце (табл. 24).

Таблиця 24. Стан і динаміка будівної сфери Харківської області й окремих регіонів України у 2014–2018 рр.

Область	Прийнято житлових будівель на 10 тис. осіб, кв. м		Частка обсягу будівельної продукції в Україні, %		Обсяг будівельної продукції на одну особу, грн	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	62	88	9,55	10,61	1 487	4 654
Київська	1 003	878	4,37	5,24	1 294	4 203
Львівська	379	358	4,69	6,05	945	3 385
Полтавська	120	145	7,66	4,92	2 694	4 939
Сумська	121	89	1,53	1,01	692	1 311
Харківська	104	198	7,53	8,89	1 407	4 676
Україна	227	206	100	100	1 189	3 341

За період, що аналізувався, показник частки обсягу будівельної продукції Харківської області в Україні зріс на 1,36 % й склав 8,89 %, і серед регіонів країни, що досліджувалися, Харківська область зайняла 2-ге місце.

У 2018 р. порівняно з 2014 р. показник обсягу будівельної продукції на одну особу в Харківській області зріс на 238,42 % й становив 4 676 грн. Значення даного показника було на 39,98 % вище за середнє по Україні – 3 341 грн, і серед регіонів країни, що аналізувалися, Харківська область зайняла 2-ге місце.

Будівельна галузь є індикатором загального стану економіки та однією з найбільш вразливих та чутливих до економічних потрясінь.

Внаслідок збройної агресії громадянами, суб'єкти господарювання різних форм власності, державні установи та організації України зазнали значних майнових втрат.

2023 рік став роком поступового зупинення процесу падіння будівельного виробництва, завдяки проведенню поточного та капітального ремонтів об'єктів житлового і соціального призначення та об'єктів критичної інфраструктури, постраждалих від воєнних дій.

В Харківській області на 24.02.2024 було 44 500 зруйнованих та пошкоджених об'єктів, і це найбільше значення серед всіх областей України.

У Харківській області станом на 24 лютого 2024 року було пошкоджено, зруйновано щонайменше 6340 багатопверхових та 19 983 приватних будинків, 910 закладів освіти, 36 закладів соціального захисту, 383 – культури та 347 – охорони здоров'я тощо.

Харківська область є одним із лідерів у реалізації програми «єВідновлення». Станом на 18 листопада 2024 року житловим сертифікатом скористалися понад 1200 отримувачів компенсації з Харківщини.

Загалом у 36 територіальних громадах комісіями сформовано 3 625 сертифікатів з надання компенсації за знищене майно на загальну суму понад 5 мільярдів гривень.

Рис. 28. Реалізація програми «єВідновлення» в Харківській області

Відновлення регіону тісно пов'язане з будівництвом нового житла. За даними регіонального управління статистики, у 2023 році в Харківській області здано в експлуатацію 4135 квартир, із них 3893 у міській місцевості та 242 у сільській. Загальна площа введених у експлуатацію житлових будівель склала 260,6 тисячі квадратних метрів, що в шість разів перевищує показники 2022 року.

Внаслідок воєнної агресії Харківська область зазнала найбільших втрат серед регіонів України: пошкоджено або зруйновано 44 500 об'єктів, включаючи 6340 багатопверхівок, 19 983 приватні будинки, та сотні закладів соціальної інфраструктури.

У 2023 році в області введено в експлуатацію 4135 квартир, загальною площею 260,6 тис. кв. м, що перевищило показники 2022 року у шість разів. Харківщина є лідером програми «єВідновлення», за якою сформовано понад 3600 сертифікатів на компенсацію за знищене майно на суму понад 5 млрд грн.

Відновлення регіону значною мірою залежить від будівництва нового житла та ремонтів об'єктів критичної інфраструктури, що стає ключовим напрямом стабілізації економіки області.

1.8.4 ТРАНСПОРТ І ЗВ'ЯЗОК

У 2018 р. порівняно з 2014 р. частка обсягу перевезень вантажним автотранспортом Харківської області в Україні збільшилася на 0,15 % і становила 2,72 %. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 4-те місце серед регіонів країни, що досліджувалися (табл. 25).

Таблиця 25. Стан і динаміка розвитку транспортної галузі Харківської області й окремих регіонів України у 2014-2018 рр.

Область	Частка обсягу перевезень вантажним автотранспортом в Україні, %		Частка вантажообігу автотранспорту в Україні, %		Частка перевезення пасажирів автотранспортом (автобусами) в Україні, %		Частка відправлення пасажирів залізничним транспортом в Україні, %	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	31,97	26,91	6,79	7,13	9,09	6,26	9,14	8,54
Київська	3,26	4,67	5,67	8,81	4,00	4,41	22,04	26,33
Львівська	1,85	2,14	8,16	7,38	5,87	6,52	7,83	7,34
Полтавська	18,90	14,25	4,73	3,79	1,81	2,60	3,75	3,23
Сумська	1,08	1,05	1,35	1,24	2,29	3,61	3,42	2,97
Харківська	2,57	2,72	4,83	6,32	4,41	5,40	10,63	15,32
Україна	100,	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

За період, що аналізувався, частка вантажообігу автотранспорту Харківської області в Україні збільшилася на 1,49 % і склав 6,32 %. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 4-те місце серед регіонів країни, що досліджувалися.

У 2018 р. порівняно з 2014 р. частка перевезень пасажирів автотранспортом (автобусами) Харківської області в Україні збільшилася на 0,9 % і становила 5,40 %. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 3-тє місце серед регіонів країни, що аналізувалися.

За період, що досліджувався, частка відправлення пасажирів залізничним транспортом Харківської області в Україні збільшилася на 4,69 % і склала 15,32 %. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 2-ге місце серед регіонів країни, що аналізувалися.

У 2018 р. порівняно з 2014 р. частка перевезення пасажирів трамвайним транспортом Харківської області в Україні збільшилася на 3,23 % і становила 16,22 %. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 2-ге місце серед регіонів країни, що досліджувалися (табл. 26).

За період, що аналізувався, частка перевезення пасажирів тролейбусами Харківської області в Україні збільшилася на 1,69 % і склала 12,99 %. За цим показником Харківська область зайняла в 2018 р. 1-ше місце серед регіонів країни, що досліджувалися.

Таблиця 26. Стан і динаміка перевезень пасажирів міським автотранспортом і метрополітеном в Харківській області й окремих регіонах України у 2014–2018 рр.

Область	Частка перевезення пасажирів трамвайним транспортом в Україні, %		Частка перевезення пасажирів тролейбусами в Україні, %		Частка перевезення пасажирів метрополітеном в Україні, %	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	16,75	17,57	4,92	5,51	0,96	1,10
Київська	-	-	0,55	0,59	-	-
Львівська	6,49	8,86	2,37	3,05	-	-
Полтавська	-	-	4,19	5,12	-	-
Сумська	0,65	0,60	1,37	2,17	-	-
Харківська	12,99	16,22	11,30	12,99	29,61	30,67
Україна	100,	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

У 2018 р. порівняно з 2014 р. частка перевезення пасажирів метрополітеном Харківської області в Україні збільшилася на 1,06 % і становила 30,67 %. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 1-ше місце серед регіонів країни, що аналізувалися.

За період, що досліджувався, частка довжини автомобільних доріг загального користування Харківської області в Україні збільшилася на 0,1 % і склала 5,99 %. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 1-ше місце серед регіонів країни, що аналізувалися (табл. 27).

У 2018 р. порівняно з 2014 р. частка автомобільних доріг з твердим покриттям Харківської області в Україні збільшилася на 0,04 % і становила 5,93 %. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 1-ше місце серед регіонів країни, що досліджувалися.

За період, що аналізувався, частка обсягу послуг населенню у сфері телекомунікацій Харківської області в Україні збільшилася на 1,1 % і склала 6,12 %. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 1-ше місце серед регіонів країни, що досліджувалися (табл. 28).

У 2018 р. порівняно з 2014 р. частка абонентів рухомого (мобільного) зв'язку Харківської області в Україні збільшилася на 0,5 % і становила 7,41 %. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 2-ге місце серед регіонів країни, що аналізувалися. Частка абонентів Інтернету Харківської області в Україні збільшилася на 3,2 % і склала 6,07 %.

Таблиця 27. Стан і динаміка автомобільних доріг в Харківській області й окремих регіонах України у 2014–2018 рр.

Область	Частка довжини автомобільних доріг загального користування в Україні, %		Частка автомобільних доріг з твердим покриттям в Україні, %	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	5,64	5,68	5,77	5,80
Київська	5,28	5,37	5,39	5,43
Львівська	5,15	5,19	5,14	5,17
Полтавська	5,46	5,50	5,58	5,62
Сумська	4,42	4,45	4,20	4,29
Харківська	5,89	5,99	5,89	5,93
Україна	100,0	100,0	100,0	100,0

Таблиця 28. Стан і динаміка розвитку сфери зв'язку в Харківській області й окремих регіонах України у 2014–2018 рр.

Область	Частка обсягу послуг населенню у сфері телекомунікацій в Україні, %		Частка абонентів рухомого (мобільного) зв'язку в Україні, %		Частка абонентів Інтернету в Україні, %	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	5,85	5,55	7,41	7,71	4,89	6,89
Київська	3,61	2,66	3,67	3,25	1,96	4,66
Львівська	4,26	4,15	5,72	5,13	4,33	6,39
Полтавська	2,21	3,02	3,10	3,56	1,74	2,88
Сумська	1,76	2,21	2,33	2,71	1,20	2,10
Харківська	5,02	6,12	6,91	7,41	2,87	6,07
Україна	100,	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 3-ге місце серед регіонів країни, що аналізувалися.

Опитування, проведене соціологічною групою «Рейтинг» у квітні-травні 2024 року, показало, що у Харкові транспортна інфраструктура та громадський транспорт отримали доволі високі оцінки. Зокрема, 28% бенефіціарів назвали ці послуги «добрі», а 10% – «відмінні». Ще 41% мешканців вважають якість транспортних послуг «середньою», тоді як 17% оцінюють їх як «погані» або «жахливі».

Загальний індекс якості транспортної інфраструктури у Харкові становить 4,0 із 5 можливих балів, що є одним із найкращих результатів серед міст України. Це свідчить про стабільну роботу транспортної системи навіть за умов воєнного стану.

Підтримка та розвиток місцевих доріг та дорожньої інфраструктури вважається 43 відсотками Харків'ян пріоритетним напрямом для фінансування за рахунок місцевого бюджету. Це найвищий показник серед усіх міст обласного значення (середній показник по Україні – 15 %).

Станом на вересень 2024 року мобільний зв'язок в Харківській області забезпечено на 92,7%. На деокупованих територіях відновлення доступу до мережі Інтернет становить 61,5% та доступу до мобільного зв'язку на 77,3% відповідно.

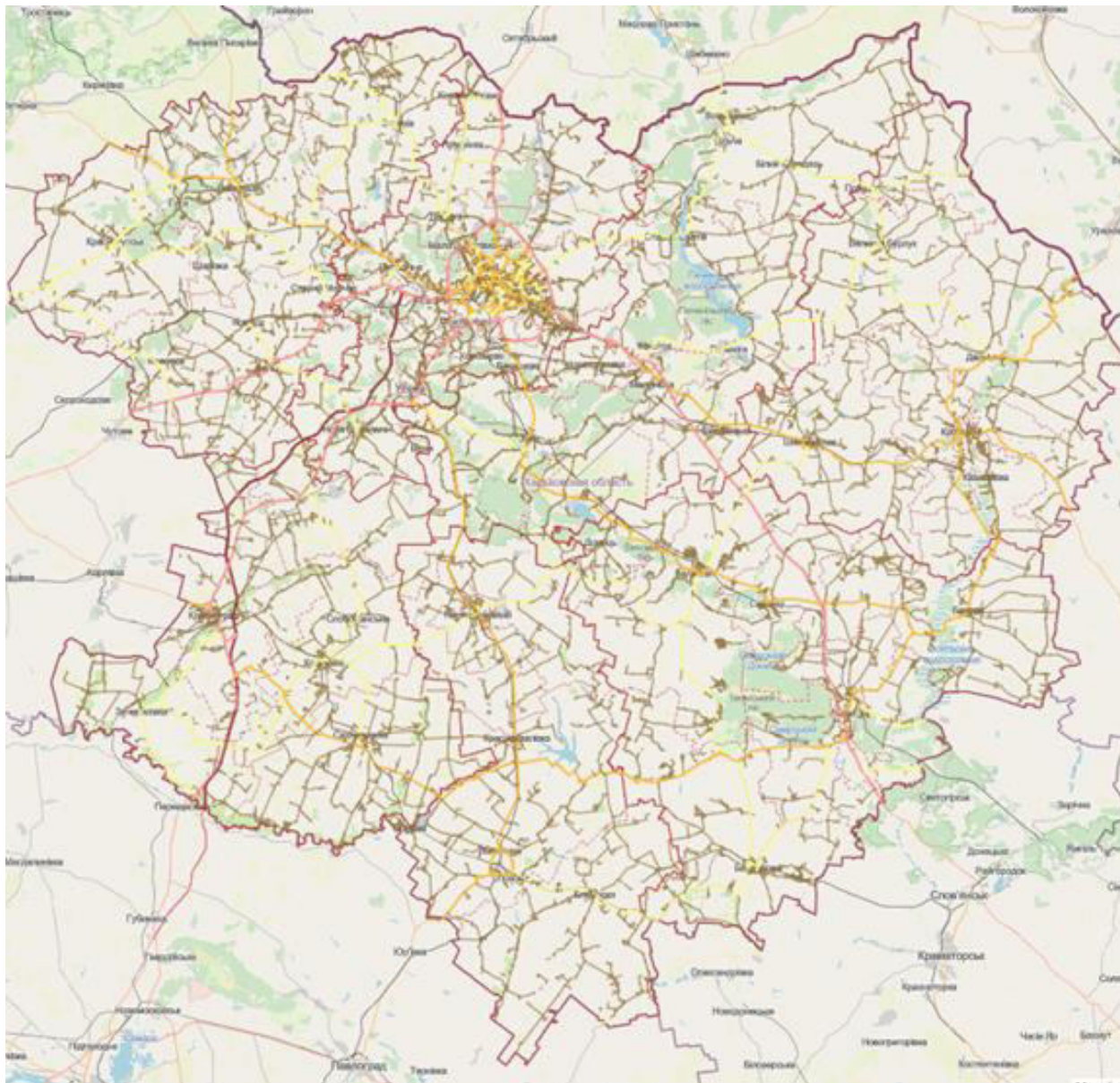

Рис. 29. Дорожня мережа Харківської області

За оцінкою Київської школи економіки прямі грошові збитки залізничної інфраструктури Харківської області склали 15 %, прямих грошових втрат доріг – 22 %, мостів і мостових переходів – 12 %, і це найбільше значення серед підконтрольних областей України.

За наявною, станом на 1.11.2024 року, інформацією внаслідок бойових дій на території Харківської області, повністю зруйновано 1568,4 км автодоріг загального користування місцевого значення, частково зруйновано – 2417,8 км автодоріг, що вимагатиме реконструкції значної частини пошкоджених доріг, також зруйновано 30 мостів, з яких 28 зруйновано повністю, 2 – частково.

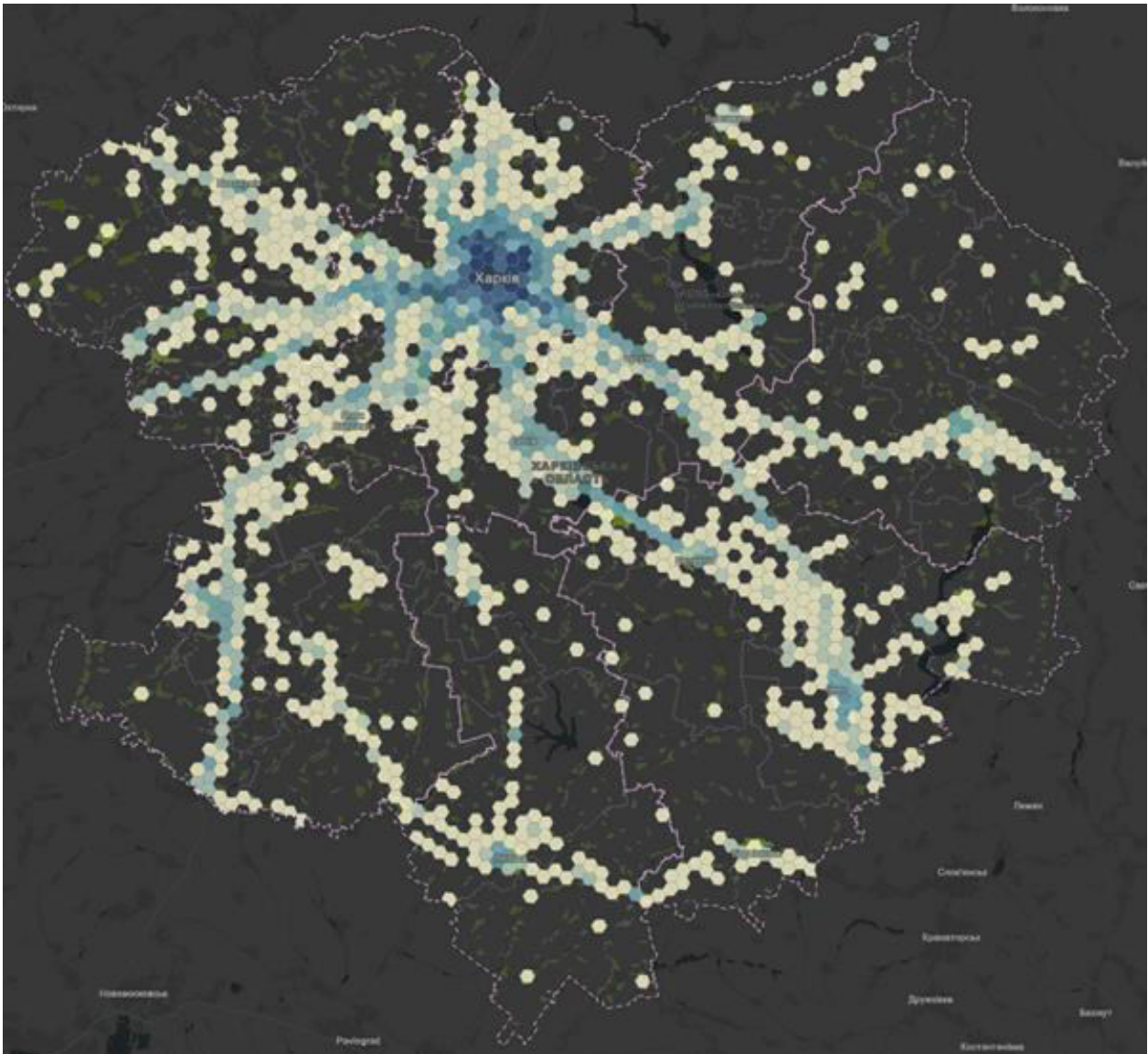

Рис. 30. Карта покриття стільниковим зв'язком Харківської області

Харківська область, незважаючи на високі оцінки транспортної інфраструктури, стикається зі значними викликами, пов'язаними з відновленням критично пошкоджених доріг, мостів і цифрової інфраструктури, що є ключовою умовою для забезпечення стабільної логістики та зв'язку в регіоні.

1.8.5 РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ

У 2018 р. порівняно з 2014 р. показник частки обороту роздрібною торгівлю Харківської області в Україні знизився на 0,14 % й становив 7,79 %, і серед регіонів країни, що досліджувалися, Харківська область зайняла 2-ге місце (табл. 29). Показник обсягу роздрібною торгівлю на одну особу в Харківській області зріс на 3,09 % й склав 27 010 грн. Значення даного показника було на 22,68 % вище за середнє значення по Україні (22 016 грн), і серед регіонів країни, що досліджувалися, Харківська область зайняла 2-ге місце.

Таблиця 29. Стан і динаміка роздрібної торгівлі в Харківській області й окремих регіонах України у 2014–2018 рр.

Область	Частка обороту роздрібної торгівлі в Україні, %		Обсяг роздрібної торгівлі на одну особу, грн	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	8,95	9,17	24 629	26 501
Київська	4,70	6,98	24 600	36 862
Львівська	4,98	6,21	17 740	22 894
Полтавська	2,89	3,32	17 942	21 980
Сумська	2,07	2,09	16 576	17 893
Харківська	7,93	7,79	26 201	27 010
Україна	100	100	21 012	22 016

Незважаючи на складну ситуацію в Україні внаслідок продовження протягом 2023 року воєнного стану, тимчасову міграцію населення, зниження доходів споживачів, яке в свою чергу вплинуло на попит населення на товари і послуги, споживчий ринок області протягом січня-жовтня 2023 року поступово мав тенденцію до відновлення. На сьогодні працюють майже всі мережі супермаркетів, зокрема: «Клас», «Рост», «Харкі», «Сільпо», «АТБ маркет», «Чудо-маркет», «Велмарт» та ін. Також відновили роботу мережі невеликих продовольчих магазинів: «Посад», «Кулиничі», «Салтівський м'ясокомбінат», «Агромол», тощо, ринки і торговельні майданчики, підприємства ресторанного господарства та сфери побутового обслуговування. Крім того, відкриваються нові крамниці продовольчих, побутових, будівельних товарів тощо.

Оборот роздрібної торгівлі, який включає дані щодо роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, за 2022 рік становив майже 60 млрд грн, по Україні

– 1396,3 млрд грн. Індекс фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі області, у порівняльних цінах, у 2022 році до 2021 року знизився майже вдвічі (по Україні – на 21,4%).

Оборот роздрібної торгівлі у січні – червні 2023 року по Харківській області орієнтовно склав понад 42 млрд грн, по Україні – 820,9 млрд грн. Індекс фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі області, у порівняльних цінах, у січні-червні 2023 року до січня-червня 2022 року збільшився майже на 20% (по Україні – на 7,3%).

Роздрібний товарооборот підприємств (юридичних осіб), основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, за 2022 рік склав орієнтовно 40,0 млрд грн, по Україні – 971,1 млрд грн. Індекс фізичного обсягу роздрібногo товарообороту у 2022 році до 2021 року, у порівняльних цінах, зменшився майже на 50% (по Україні – на 24,5%).

Роздрібний товарооборот підприємств (юридичних осіб) у січні – червні 2023 року по Харківській області склав понад 25 млрд грн, по Україні – 553,6 млрд грн. Індекс фізичного обсягу роздрібногo товарообороту по області за січень - червень 2023 року до січня - червня 2022 року, у порівняльних цінах, збільшився орієнтовно на 10% (по Україні – на 4,9%).

У 2022 році індекс фізичного обсягу роздрібногo товарообороту Харківської області знизився на 50% порівняно з 2021 роком, що вдвічі перевищує середній рівень скорочення по Україні (24,5%).

У першому півріччі 2023 року оборот роздрібної торгівлі області склав понад 42 млрд грн, що на 20% більше у порівнянні з аналогічним періодом 2022 року, перевищивши середній показник зростання по Україні (7,3%).

У січні-червні 2023 року роздрібний товарооборот підприємств області зріс на 10% у порівнянні з відповідним періодом 2022 року, що також перевищує середній показник по Україні (4,9%).

1.8.6 ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Протягом повномасштабного вторгнення Харківщина постійно перебуває під російськими обстрілами. У результаті масованих ракетних обстрілів протягом березня-квітня 2024 року значно постраждала енергетична інфраструктура Харківської області. Найбільші виробники електричної енергії Зміївська ТЕС ПАТ «Центренерго» та ПрАТ «ХАРКІВСЬКА ТЕЦ-5» зупинили виробничу діяльність. Також було зупинено виробництво електричної енергії філією «Теплоелектроцентрально» ТОВ «ДВ Нафтогазовидобувна компанія».

Область фактично залишилася без генерації електричної енергії, припинилася поставка теплової енергії від ТЕЦ та ТЕС регіону споживачам, що мало негативний вплив на обсяги виробництва. Так, за підсумками 2023 року обсяг виробленої електричної енергії генеруючими підприємствами склав близько 2,8 млрд кВт год, з початку 2024 року – близько 1,2 млрд кВт год.

Також було пошкоджено або зруйновано обладнання на об'єктах НЕК «Укренерго», що спричинило системну аварію в енергосистемі та масове відключення споживачів від електропостачання у м. Харкові та частково в області. За наявними даними на липень 2024 року На Харківщині російськими ударами зруйновані більш як 700 об'єктів енергетики та 8 000 кілометрів ліній електропередачі.

Незважаючи на воєнний стан, в області продовжено реалізацію заходів у сфері енергоефективності та енергозбереження, триває впровадження суб'єктами господарювання відновлювальних джерел енергії шляхом встановлення сонячних панелей.

Харківська область зазнала масштабних руйнувань енергетичної інфраструктури через російські обстріли, зокрема зупинили діяльність ключові генерації, такі як Зміївська ТЕС і Харківська ТЕЦ-5, що залишило область фактично без енергогенерації.

На липень 2024 року російськими обстрілами було знищено понад 700 об'єктів енергетики та пошкоджено 8 000 км ліній електропередачі, що спричинило системні аварії та відключення споживачів.

Попри складні умови, в області тривають заходи з енергоефективності, впроваджуються відновлювальні джерела енергії, зокрема встановлення сонячних панелей.

1.8.7 ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) Харківської області залишається важливою складовою життєзабезпечення регіону, попри серйозні виклики, спричинені воєнними діями. Значні руйнування інфраструктури, фінансові втрати та необхідність масштабного відновлення створюють значне навантаження на підприємства галузі.

Станом на 01.09.2023 року загальна дебіторська заборгованість підприємств ЖКГ становила 13,4 млрд грн, з яких 75,1% припадає на населення. Кредиторська заборгованість сягала 33,3 млрд грн, включаючи 88,2% боргів за енергоносії. Це свідчить про критичний фінансовий стан підприємств, зумовлений зниженням рівня розрахунків і втратами від зменшення кількості споживачів.

Попри складнощі, підприємства ЖКГ демонструють здатність підтримувати роботу. У 2023 році виконано значний обсяг робіт із підготовки до осінньо-зимового періоду: замінено або відремонтовано 80,5 км водопровідних і 20,4 км каналізаційних мереж, 98,3% теплових мереж, реконструйовано 97,6% котелень і замінено 98,3% запланованих котлів. Загалом на підготовку витрачено понад 1,1 млрд грн.

У 2022 році забезпеченість населених пунктів області була такою:

-централізоване водопостачання – усі 17 міст, 55 **селищ** (91,7 %), 319 сіл (19,1 %). Централізоване водопостачання відсутнє у 5 **селищ** (Козача Лопань, Прудянка, Слатине, Манченки, Введенка) та у 1355 селах;

-централізоване водовідведення – 16 міст (94,1 %), 39 **селищ** (65 %), 37 сіл (2,2 %). Централізоване водовідведення було відсутнє у м. Південне, у 21 **селищ** (Гути, Шарівка, Коломак, Старий Мерчик, Ков'яги, Кегичівка, Слобожанське, Дворічна, Білий Колодязь, Введенка, Зідьки, Козача Лопань, Прудянка, Слатине, Вільшани, Манченки, Хорошеве, Бабаї, Березівка, Коротич, Утківка) та у 1637 селах.

Відсоток громадян Харківської області, що мають доступ до питної води у містах та **селищах** становить 91,7 %, у селах – 19,1 %.

Стан забезпеченості населених пунктів Харківської області централізованим водопостачанням та централізованим водовідведенням наведено в таблиці 30.

Таблиця 30. Стан забезпеченості населених пунктів Харківської області централізованим водопостачанням та централізованим водовідведенням

Чисельність населених пунктів, всього			Забезпечено централізованим					
міста	смт	села	Водопостачанням, %			Водовідведенням, %		
			міста	смт	села	міста	смт	села
17	60	1674	100,0	91,7	19,1	94,1	65,0	2,2

Забезпечення населення Харківської області централізованим водопостачанням та централізованим водовідведенням (у % до загальної чисельності населення) наведено в таблиці 31.

Таблиця 31. Забезпечення населення Харківської області централізованим водопостачанням та централізованим водовідведенням (у % до загальної чисельності населення)

Водопостачання			Водовідведення		
міста	с/мт	села	міста	с/мт	села
83,3	47,2	27,6	76,7	24,8	5,3

У 2022 році загальні показники водопостачання Харківської області були наступними:

- цілодобове водопостачання – 99,4 % населених пунктів та 99,9 % населення;
- питоме водоспоживання на 1 людину: у містах – 109 (менше на 2,2); у селищах – 79 (менше на 2,3); у сільських населених пунктах – 94,1 (менше на 5,8) л/добу;
- кількість вуличних колективних установок – 2995 (менше на 19).

На частині деокупованих територій Ізюмського, Куп'янського, Чугуївського, Харківського районів у 2022 році вода подавалася за графіком від генераторів у зв'язку з відсутністю електроенергії.

Таким чином, доступ домогосподарств до якісної питної води в Харківській області забезпечено шляхом цілодобового водопостачання до 99,4 % населених пунктів та до 99,9 % населення.

Чисельність населення, охопленого послугами централізованого водопостачання та водовідведення наведена в таблиці 32.

Таблиця 32. Чисельність населення Харківської області, охопленого послугами централізованого водопостачання та водовідведення

Категорія населених пунктів	Чисельність населення, тис. осіб	Чисельність населення (тис. осіб), охопленого послугами:	
		централізованого водопостачання	централізованого водовідведення
міста	1771,3	1474,7	1358,1
с/мт	207,3	97,9	51,5
села	346,2	95,5	18,2
Разом:	2324,8	1668,1	1427,8

Водопровідні мережі у 2022 році характеризувались такими показниками: загальна протяжність становила – 6111,7 км, з них ветхих та аварійних – 3226,0 км або 52,8 %; протягом року було замінено 31,1 км або 0,9 % від потреби. Показник аварійності мереж знизився з 2,4 до 1,91 аварій на 1 км мережі.

Мережі централізованого водовідведення у 2022 році характеризувались такими показниками: загальна протяжність – 2942,2 км, з них ветхих та аварійних – 1878,9 км або 63,9 %; протягом року було замінено 2,1 км або 0,1 % від потреби. Показник аварійності мереж знизився з 0,5 до 0,4 аварій на 1 км мережі.

Ступінь зносу водогінних мереж становить 52,8 %, ступінь зносу каналізаційних мереж – 63,9 %.

1427,8 тис. осіб Харківської області підключені до системи збору та очищення стічних вод,

що становить 54,94 % від загальної чисельності населення регіону.

Результати опитувань мешканців (як основних стейкхолдерів) Соціологічною групою «Рейтинг» у квітні-травні 2024 року свідчать про середній рівень задоволеності послугами ЖКГ у Харкові. Газопостачання отримало найвищий індекс якості – 4,3 із 5, що вказує на ефективну роботу цієї сфери. Водопостачання оцінили на рівні 3,9, де 22% вигодонабувачів назвали послугу «доброю». Опалення має індекс 3,7, а електропостачання – 3,2, що є найнижчим показником.

Попри відновлення 158 об'єктів тепlopостачання та 28 об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства, пошкодження залишаються значними: 246 об'єктів тепlopостачання, 244,1 км водопровідних мереж і 100,2 км каналізаційних мереж. Відновлення критичної інфраструктури потребує значних ресурсів та координації зусиль на місцевому та державному рівнях.

ЖКГ Харківської області демонструє здатність забезпечувати базові послуги навіть за умов руйнувань і фінансових труднощів. Проте для забезпечення стабільності та якості послуг необхідні додаткові інвестиції, модернізація інфраструктури та підтримка держави. Основними зовнішніми викликами залишаються постійна загроза воєнних дій, що призводить до нових руйнувань та ускладнює проведення ремонтних робіт, а також економічна нестабільність, яка впливає на інвестиційну привабливість регіону. Внутрішні виклики включають високий ступінь зносу мереж, значну заборгованість підприємств та недостатній рівень розрахунків за надані послуги з боку населення. Крім того, спостерігається проблема з постачанням енергоносіїв та загальне зменшення кількості споживачів, що негативно впливає на фінансову стійкість підприємств. Для подолання цих викликів важливо залучити міжнародну допомогу, впроваджувати сучасні технології управління та координувати зусилля на місцевому та державному рівнях.

1.9. РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА

У 2018 р. порівняно з 2014 р. показник кількості малих і середніх підприємств (МСП) на 10 тис. населення в Харківській області знизився на 2,32 % й становив 88,6 одиницю. Значення цього показника було на 5,33 % вище за середнє по Україні (84,1 одиниць), а серед регіонів країни, що досліджувалися, Харківська область зайняла 3-тє місце (табл. 33).

Таблиця 33. Стан і динаміка розвитку підприємництва в Харківській області й окремих регіонах України у 2014–2018 рр.

Область	Кількість МСП на 10 000 населення, од.		Кількість найманих працівників на МСП до зайнятого населення у віці 15-70 років, %		Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) МСП у розрахунку на одну особу, грн	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	79,7	90,3	25,8	25,9	54 509,3	137 604,3
Київська	103,2	113,7	31,6	32,9	78 795,8	178 330,5
Львівська	73,1	76,1	24,0	26,2	40 620,7	106 520,6
Полтавська	68,6	77,8	27,1	29,2	42 444,5	116 894,7
Сумська	51,5	54,6	18,6	20,3	24 617,0	78 807,6
Харківська	90,7	88,6	25,1	26,2	46 413,7	115 366,2
Україна	79,2	84,1	23,7	26,3	56 467,1	134 616,4

В економіці Харківської області питома вага середніх і малих підприємств в загальній їх кількості в 2017 р. склала 99,9%, в тому числі малих підприємств – 94,8%, з них мікропідприємств 80,6%. Найбільше малих підприємств налічувалося у ВЕД: операції з нерухомим майном – 93,0%, освіта – 89,9%, професійна, наукова та технічна діяльність – 87,0%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 85,0%.

За період, що аналізувався, показник кількості найманих працівників на МСП до зайнятого населення у віці 15–70 років в Харківській області зріс на 1,10 % й склав 26,20 %. Значення показника було на 0,10 % нижче за середнє по Україні – 26,30 %, а серед регіонів країни, що досліджувалися, Харківська область зайняла 3-тє місце.

В економіці Харківської області питома вага зайнятості на середніх і малих підприємствах у загальній її чисельності в 2018 р. становила 90,4%, в тому числі на малих підприємствах – 31,3%, з них на мікропідприємствах – 12,8%. Найбільша питома вага зайнятих на малих підприємствах спостерігалася у ВЕД: операції з нерухомим майном – 74,4%, освіта – 67,6%, інформація та телекомунікації – 66,5%, фінансова та страхова діяльність – 62,1%.

У 2018 р. порівняно з 2014 р. показник обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) МСП у розрахунку на одну особу в Харківській області зріс на 148,56 % й становив 115 366,2 грн. Значення показника було на 14,30 % нижче за середнє по Україні (134 616,4 грн), а серед досліджуваних регіонів Харківська область зайняла 4-тє місце.

В економіці Харківської області питома вага обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) малих і середніх підприємств в загальній в 2018 р. становила 81,6%, у тому числі малих підприємств – 30,4%, з них мікропідприємств – 10,6%. Найбільша питома вага обсягу реалізації продукції була у ВЕД: операції з нерухомим майном – 81,9%, освіта – 69,6%; інформація та телекомунікації – 52,6%, тимчасове розміщення і організація харчування – 51,2%.

Військові дії чинять негативний вплив на функціонування та розвиток усіх суб'єктів бізнесу, наслідки збройної агресії негативно позначаються на сьогоденному стані розвитку підприємництва в області.

За інформацією Головного управління ДПС у Харківській області станом на 01.01.2022, до початку повномасштабного вторгнення агресора, у Харківській області налічувалось 264615 суб'єктів господарювання (табл. 34).

**Таблиця 34. Міграція платників податків
Харківської області за періоди 2021-2023 роки**

	2021 рік	2022 рік	Динаміка 2022 до 2021		2023 рік	Динаміка 2023 до 2021		Динаміка 2023 до 2022	
			+/-	%		+/-	%	+/-	%
Разом	264 615	260 318	-4297	98,4	261 378	-3237	98,8	1060	100,4
в т.ч. м. Харків	200 408	197 671	-2737	98,6	198 802	-1606	99,2	1131	100,6
з них:									
перейшли до інших регіонів	3443	1582	-1861	45,9	2410	-1033	70,0	828	152,3
в т.ч. м. Харків	2939	1141	-1798	38,8	1595	-1344	54,3	454	139,8
перейшли з інших регіонів	3309	1637	-1672	49,5	2814	-495	85,0	1177	171,9
співвідношення (+) до (-)	96,1	103,5			116,8				
в т.ч. м. Харків	2876	1329	-1547	46,2	2056	-820	71,5	727	154,7
співвідношення (+) до (-)	97,9	116,5			128,9				
припинили діяльність	15 787	18 582	2795	117,7	21 833	6046	138,3	3251	117,5
в т.ч. м. Харків	10 425	13 126	2701	125,9	15 605	5180	149,7	2479	118,9
новостворені	28 342	14 704	-13 638	51,9	23 015	-5327	81,2	8311	156,5
співвідношення новостворених до припинених	179,5	79,1			105,4				
в т.ч. м. Харків	20 938	10 534	-10 404	50,3	15 362	-5576	73,4	4828	145,8
співвідношення (+) до (-)	200,8	80,3			98,4				

Протягом 2022 року припинили свою діяльність в Харківській області 18582 суб'єкта господарювання (18258 ФОПів та 324 юридичних осіб), у тому числі в місті Харків 13126 (12932 ФОПів та 194 юридичних осіб). За 2023 рік – 21833 суб'єкта господарювання (21127 ФОПів та 706 юридичних осіб), у тому числі в місті Харків 15605 (15201 ФОПів та 404 юридичних осіб). За підсумком 9 місяців 2024 року – 12340 суб'єктів господарювання (11958 ФОПів та 382 юридичних осіб), у тому числі в місті Харків 8499 (8263 ФОПів та 236 юридичних осіб).

Перемістили бізнес з Харківської області та змінили свою податкову адресу на іншу область протягом 2022 року – 1582 суб'єкта господарювання (з міста Харків – 1141), протягом 2023 року – 2410 суб'єктів господарювання (з міста Харків – 1595).

За даними Міністерства економіки України та згідно з інформацією, розміщеною на онлайн-платформі relocate.prozorro.sale, станом на 11.09.2024 249 суб'єктів господарювання Харківської області скористалися урядовою Програмою переміщення бізнесу. Завершили релокацію у безпечні регіони країни та функціонують на новому місці 127 підприємств (51 %). Інші суб'єкти господарювання Харківської області здійснили переміщення своїх потужностей, але виробничу діяльність ще не розпочали. Перевезено потужності та при-

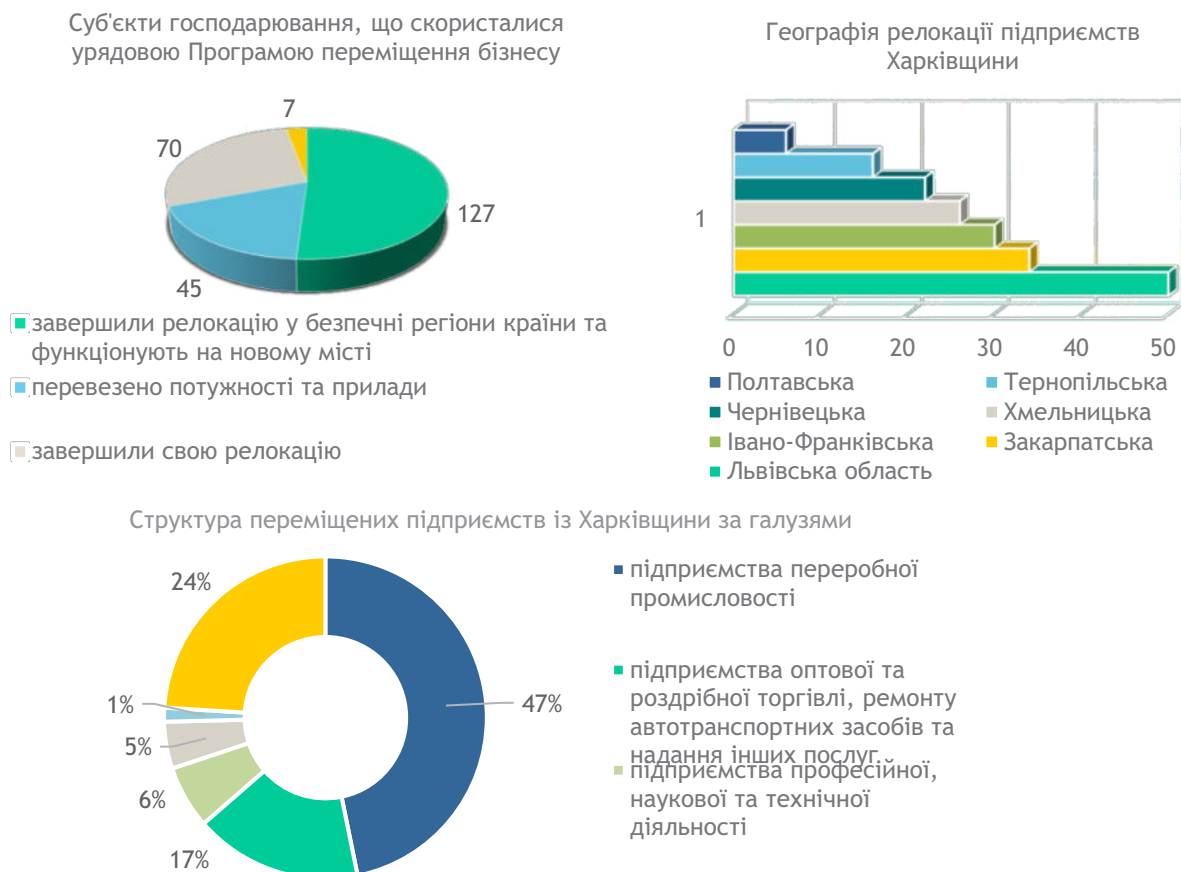

Рис. 31. Показники релокації підприємств Харківської області, станом на 11.09.2024

лади 45 підприємств (18,1 %). Завершили свою релокацію 70 суб'єктів господарювання (28,1 %). Здійснюють монтаж обладнання, підключаються до електричних та інш. мереж 7 підприємств (2,8 %) Харківського регіону (рис. 31).

Найбільше підприємств з Харківщини перевезли свій бізнес до областей: Львівської – 20,0 %; Закарпатської – 13,8 %; Івано-Франківської – 12,0 %; Хмельницької – 10,5 %; Чернівецької – 8,8 %; Тернопільської – 6,4 %, Полтавської – 6 %.

Серед підприємств, які переїхали з Харківщини, найбільшу частку складають підприємства переробної промисловості (46,8 % від загальної кількості переміщених підприємств). Підприємства оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів та надання інших послуг складають 16,8 %; професійної, наукової та технічної діяльності – 6,3 %; інформації та телекомунікацій, послуги в сфері ІТ – 4,7 %, друкарська, палітурна, рекламна продукція – 1,4 %.

Серед підприємств, які релокувалися з Харківщини, найбільшу частку складають підприємства міста Харкова та Харківського району (80,2 %).

У Харківському регіоні продовжують відкриватись нові бізнеси. Так, за даними Головного управління ДПС у Харківській області у 2022 році кількість новостворених суб'єктів господарювання склала 14704 (в місті Харків – 10534), у 2023 році цей показник склав 23015 (в місті Харків – 15362), за 9 місяців 2024 року показник становить 16628 (в місті Харків –

10867). Таким чином, станом на 01.10.2024, кількість суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб Харківської області склала 165 341 осіб, у тому числі в місті Харків 119467 осіб. За кількістю підприємств Харківська область посідає 3 місце після м. Київ та Дніпропетровської області.

Перевагою вважається повноцінне функціонування інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва, яка створює сприятливі умови для його розвитку та повністю орієнтована на потреби місцевих суб'єктів підприємництва. За інформацією Головного управління статистики у Харківській області станом на 23.09.2024 інфраструктура підтримки малого та середнього підприємництва налічувала 98 одиниць.

За даними Національного Банку України, результати опитування підприємств Харківської області у III кварталі 2024 року свідчать, що на тлі війни, браку кваліфікованих працівників та подорожчання енергоносіїв бенефіціари очікують дещо повільніше скорочення обсягів виробництва товарів і послуг в Україні та мають песимістичні очікування щодо перспектив розвитку своїх підприємств у наступні 12 місяців.

Інфляційні та девальваційні очікування залишаються високими.

Оцінки зацікавлених сторін щодо стану підприємств на момент опитування:

– поточний фінансово-економічний стан поганий: баланс відповідей – «мінус» 14.3%. У цілому по Україні – «мінус» 6.0%;

– рівень залишків готової продукції власного виробництва залишається нижчий, ніж нормальний: баланс відповідей – «мінус» 15.0%;

– збільшення вільних виробничих потужностей. Підприємства області спроможні задовольнити неочікуване зростання попиту за рахунок власних виробничих потужностей: баланс відповідей – 40.5% (у попередньому кварталі – 18.2%).

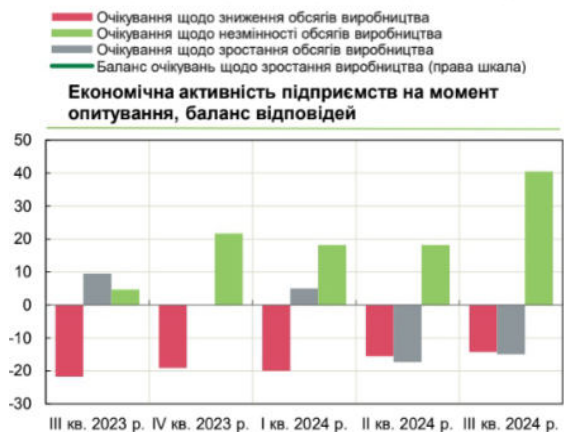

Рис. 32. Оцінка викликів і потреб підприємств регіону

Таблиця 35. Очікування підприємств Харківської області щодо їх ділової активності (за складовими)

Очікування респондентів у наступні 12 місяців щодо:	Баланси відповідей, %				
	III кв. 2023 р.	IV кв. 2023 р.	I кв. 2024 р.	II кв. 2024 р.	III кв. 2024 р.
фінансово-економічного стану	0.0	-14.9	-13.3	-26.7	-23.8
загальних обсягів реалізації продукції власного виробництва	13.0	-10.9	13.3	-11.1	0.0
інвестиційних видатків на проведення будівельних робіт	-13.6	-13.6	6.8	-9.3	-7.3
інвестиційних видатків на машини, обладнання та інвентар	-17.8	-10.9	6.7	4.5	2.5
кількості працівників	-19.6	-23.4	-15.6	-18.2	-21.4

За даними Національного Банку України, результати опитування підприємств Харківської області у III кварталі 2024 року свідчать, що на тлі війни, браку кваліфікованих працівників та подорожчання енергоносіїв респонденти очікують дещо повільніше скорочення обсягів виробництва товарів і послуг в Україні та мають песимістичні очікування щодо перспектив розвитку своїх підприємств у наступні 12 місяців.

Інфляційні та девальваційні очікування залишаються високими.

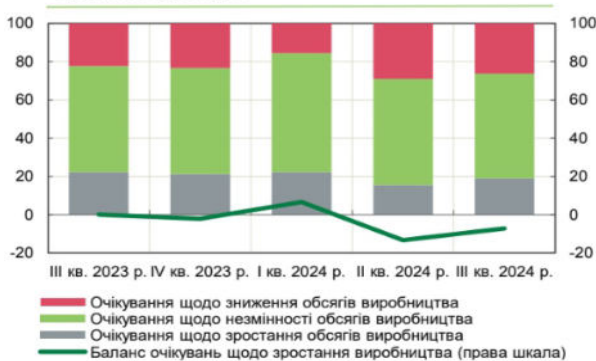
Оцінки вигодонабувачів щодо стану підприємств на момент опитування:

— поточний фінансово-економічний стан поганий: баланс відповідей – «мінус» 14.3%. У цілому по Україні – «мінус» 6.0%;

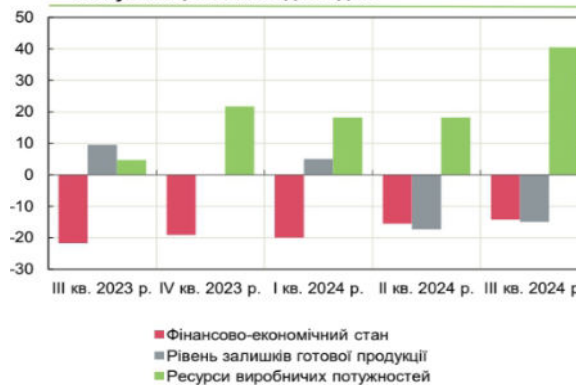
— рівень залишків готової продукції власного виробництва залишається нижчий, ніж нормальний: баланс відповідей – «мінус» 15.0%;

— збільшення вільних виробничих потужностей. Підприємства області спроможні задовольнити неочікуване зростання попиту за рахунок власних виробничих потужностей: баланс відповідей – 40.5% (у попередньому кварталі – 18.2%).

Динаміка очікувань щодо зміни обсягів виробництва товарів та послуг в Україні в наступні 12 місяців, відсоток відповідей

Економічна активність підприємств на момент опитування, баланс відповідей

Динаміка очікувань щодо змін цін виробників у наступні 12 місяців, баланс відповідей

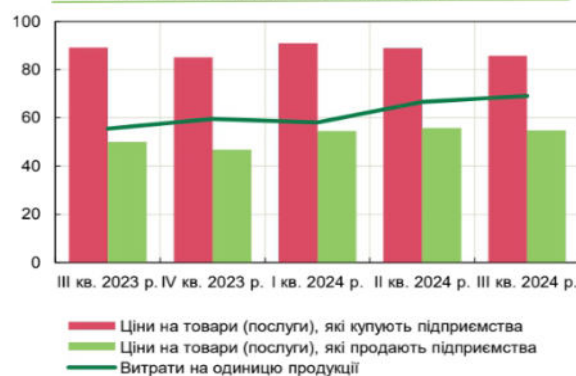

Рис. 33. Оцінка викликів і потреб підприємств регіону

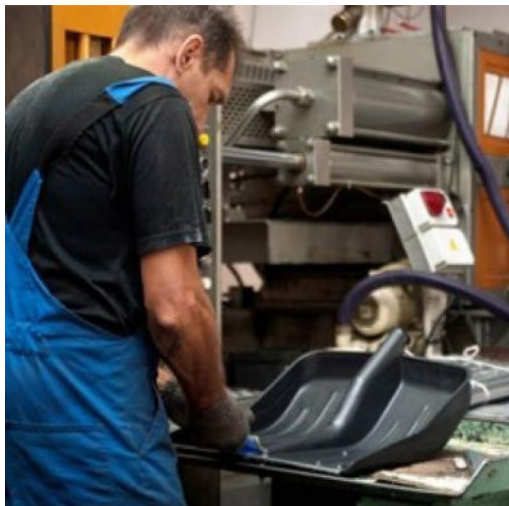
– У наступні 12 місяців керівники підприємств області очікують (рис. 34):

– скорочення обсягів виробництва товарів та послуг в Україні. Найбільш песимістично налаштовані стейкхолдери підприємств транспорту та зв'язку, а також інших видів економічної діяльності (баланси відповідей – по «мінус» 33.3%), водночас респонденти підприємств переробної промисловості мають позитивні очікування (9.1%);

– погіршення фінансово-економічного стану своїх підприємств: баланс відповідей – «мінус» 23.8% (найнижчі очікування серед регіонів). У цілому по Україні – «мінус» 0.9%;

– загальні обсяги реалізації виробленої продукції, у тому числі обсяги реалізації продукції на зовнішньому ринку, на поточному

– збільшення інвестиційних видатків на машини, обладнання та інвентар: баланс відповідей – 2.5%. Водночас респонденти очікують зменшення інвестиційних видатків на виконання будівельних робіт: баланс відповідей – «мінус» 7.3%. У цілому по Україні баланси відпові-

Оцінка респондентами факторів, які обмежують спроможність їх підприємств збільшувати виробництво, відсоток відповідей

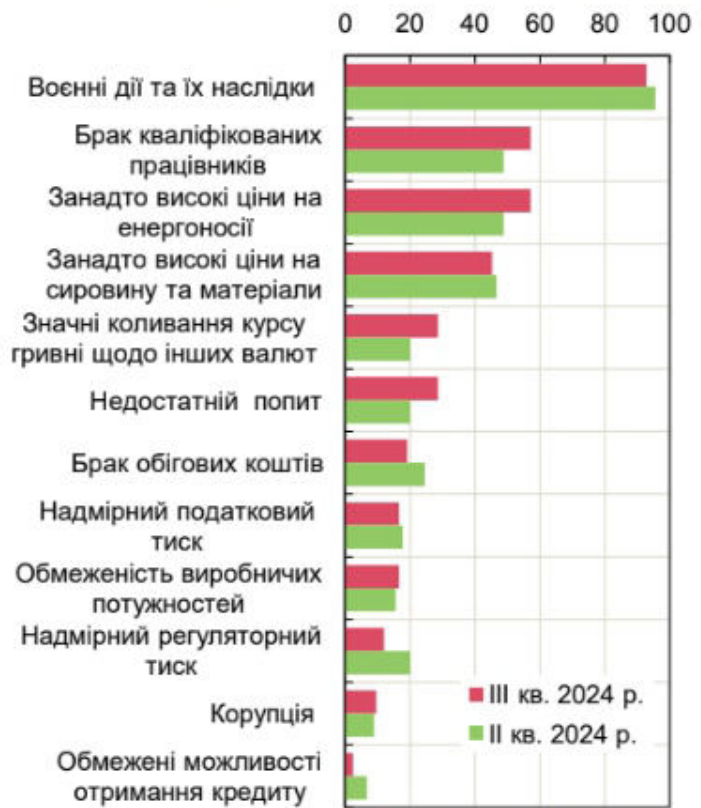

Рис. 34. Оцінка викликів і потреб підприємств регіону

дей – 7.5% та «мінус» 3.2% відповідно;

— зростання цін на товари / послуги, що купують і продають підприємства: баланси відповідей – 85.7% і 54.8% відповідно. Найвищі оцінки щодо зростання цін на продукцію власного виробництва в добувної промисловості та торгівлі (по 100.0% відповідно). Очікується, що на подорожчання товарів / послуг власного виробництва найбільше впливатимуть ціни на енергоносії, сировину, матеріали, а також вартість трудових ресурсів;

— зростання витрат на одиницю продукції та оплату праці одного найманого працівника: баланси відповідей – 69.0% та 40.5% відповідно. Найбільше обмежують спроможність підприємств області нарощувати виробництво воєнні дії та їх наслідки (відмітили 92.9% опитаних), брак кваліфікованих працівників та занадто високі ціни на енергоносії.

Оцінка респондентами факторів, які впливають на зміни рівня відпускних цін на товари та послуги, відсоток відповідей

Рис. 35. Оцінка викликів і потреб підприємств регіону

Протягом 2022–2023 років понад 4 тисячі підприємств були переміщені до безпечних регіонів. Водночас у 2023 році кількість новостворених суб'єктів господарювання зросла на 56,5% порівняно з 2022 роком. Станом на жовтень 2024 року в області функціонувало понад 165 тисяч фізичних осіб-підприємців.

Попри складні умови, підприємства зберігають здатність адаптуватися до змін. Однак бізнес стикається з браком кваліфікованих кадрів, високими витратами на енергоносії та інфляційними очікуваннями. Інфраструктура підтримки підприємництва залишається розвиненою, але песимістичні прогнози щодо подальшого розвитку свідчать про значний вплив війни на економічну активність регіону.

Забезпечення економічної стабілізації та протидія деструктивним тенденціям в бізнес секторі регіону потребують розробки адекватних компенсаторних механізмів на загальнодержавному і регіональному рівні.

1.10. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

У 2018 р. експорт товарів з Харківської області склав 1279 млн дол. США, імпорту товарів – 1738,9 млн дол. США. За питомою вагою вартості експорту (2,7 %) та імпорту (3,0 %) товарів Харківська область у 2018 р. посіла, відповідно, 12-те та 7-ме місця серед інших регіонів України. Протягом 2018 р. експортні операції з товарами здійснювало 1271 підприємство регіону, імпортовані товари надійшли до 1980 підприємств.

У 2018 р. обсяги експорту послуг з Харківської області становили 339,7 млн дол. США, імпорту – 65,5 млн дол. США. За питомою вагою експорту (2,9 %) та імпорту (1,0 %) послуг Харківська область посіла у 2018 р., відповідно, 5-те та 8-ме місця серед інших регіонів України. Протягом 2018 р. експортні операції з послуг здійснювало 522 підприємства регіону, імпортовані послуги одержали до 247 підприємств.

Порівняно з регіонами країни, що аналізувалися, Харківська область у 2018 р. за експортом товарів на одну особу зайняла 6-те місце (477,5 дол. США), імпортом товарів на одну особу – 6-те місце (649,2 дол. США), експортом послуг на одну особу – 3-тє місце (126,8 дол. США), імпортом послуг на одну особу – 6-те місце (24,4 дол. США), коефіцієнтом покриття експортом імпорту товарів – 2-ге місце (2,34), коефіцієнтом покриття експортом імпорту послуг – 2-ге місце (5,19). Показники Харківської області у 2018 р. були нижчими за середні значення по Україні, окрім коефіцієнта покриття експортом імпорту послуг (табл.36).

Таблиця 36. Стан і динаміка зовнішньоторговельної діяльності Харківської області й окремих регіонів України у 2014–2018 рр.

Область	Експорт товарів на одну особу, дол. США		Імпорт товарів на одну особу, дол. США		Експорт послуг на одну особу, дол. США		Імпорт послуг на одну особу, дол. США		Коефіцієнт покриття експортом імпорту товарів		Коефіцієнт покриття експортом імпорту послуг	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	2664,5	2392,5	1408,9	1631,1	114,5	42,6	112,6	71,8	1,89	1,47	1,02	0,59
Київська	1077,1	1061,7	2185,9	2083,1	222,3	183,2	131,1	124,1	0,49	0,51	1,70	1,48
Львівська	517,9	754,9	980,9	1078,1	163,2	227,2	33,1	26,9	0,53	0,70	4,93	8,45
Полтавська	1464,8	1355,6	756,3	967,0	63,7	42,5	134,4	93,2	1,94	1,40	0,47	0,46
Сумська	653,1	734,5	489,2	662,3	38,7	26,2	43,3	28,8	1,34	1,11	0,89	0,91
Харківська	669,1	477,5	694,0	649,2	110,1	126,8	47,1	24,4	0,96	0,74	2,34	5,19
Україна	1191,3	1121,2	1203,0	1354,6	254,6	275,7	140,9	149,4	0,99	0,83	1,81	1,84

У 2018 р. порівняно з 2014 р. темп зростання експорту товарів на одну особу був нижчим за середній показник по Україні і становив 71,4 %. Темп імпорту товарів на одну особу також був нижчим за середній показник по країні і склав 93,5 %. Темп зростання експорту послуг на одну особу перевищив середній показник по Україні і становив 115,2 %. Темп зростання імпорту послуг на одну особу відставав від середнього показника по країні і склав 51,8 %.

Основними товарами, які експортувалися у 2018 р. з Харківської області за межі України, були: реактори ядерні, котли, машини – 16 % (206,3 млн дол. США), зернові культури – 8 % (104,6 млн дол. США) та електричні машини – 8 % (103,4 млн дол. США) (рис.36).

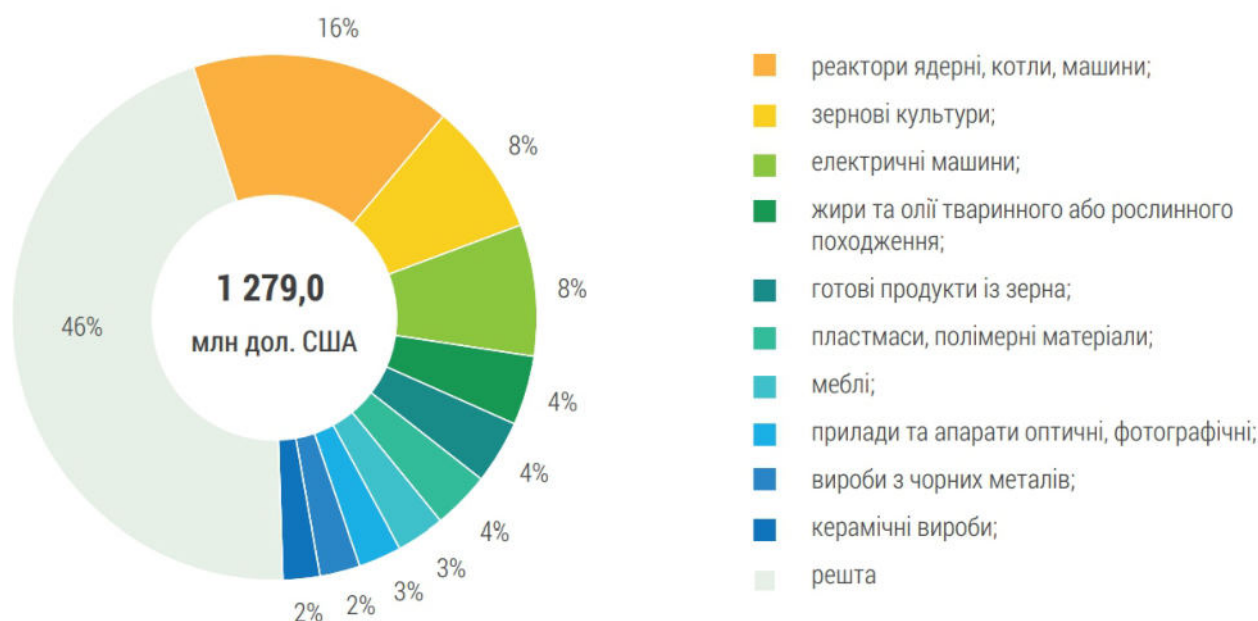

Рис.36. Структура експорту товарів з Харківської області у 2018 р.

Основу імпорту товарів у Харківську область в 2018 р. становили: реактори ядерні, котли, машини – 15 % (265,5 млн дол. США), пластмаси, полімерні матеріали – 10 % (172,9 млн дол. США) та засоби наземного транспорту, крім залізничного – 7 % (125,3 млн дол. США) (рис. 37).

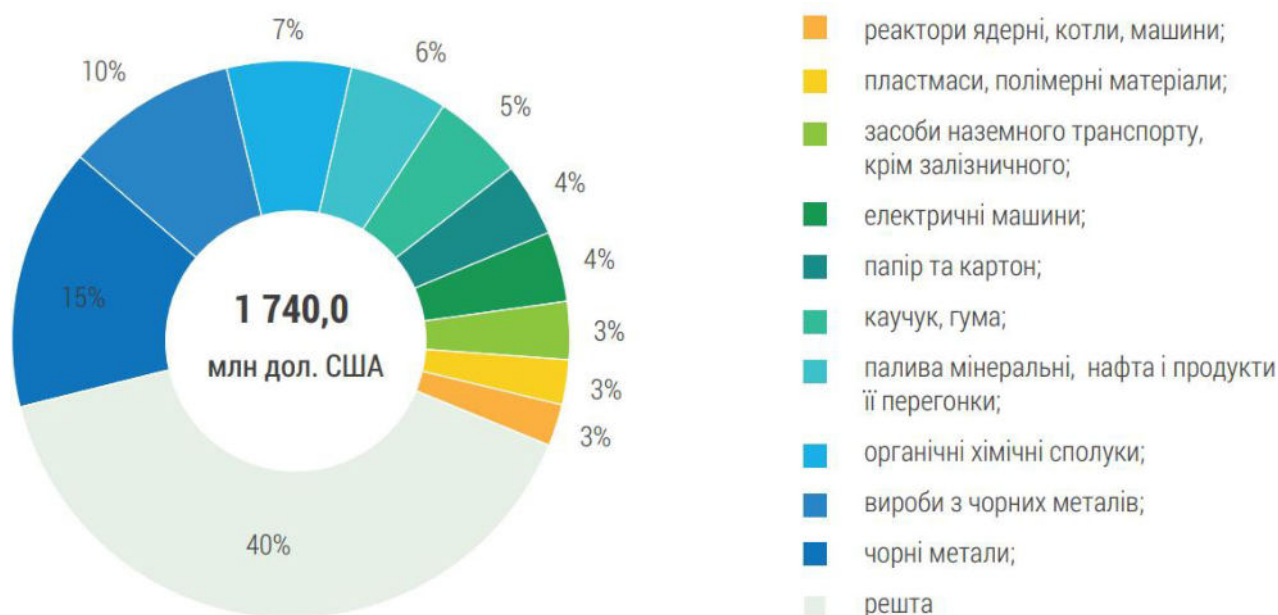

Рис. 37. Структура імпорту товарів в Харківську область у 2018 р.

У структурі експорту послуг за видами економічної діяльності з Харківської області у 2018 р. найбільші обсяги демонстрували: послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги – 63 % (339,7 млн дол. США), послуги, пов'язані з подорожами, – 14 % (46,1 млн дол. США) та ділові послуги – 9 % (31,9 млн дол. США) (рис. 38).

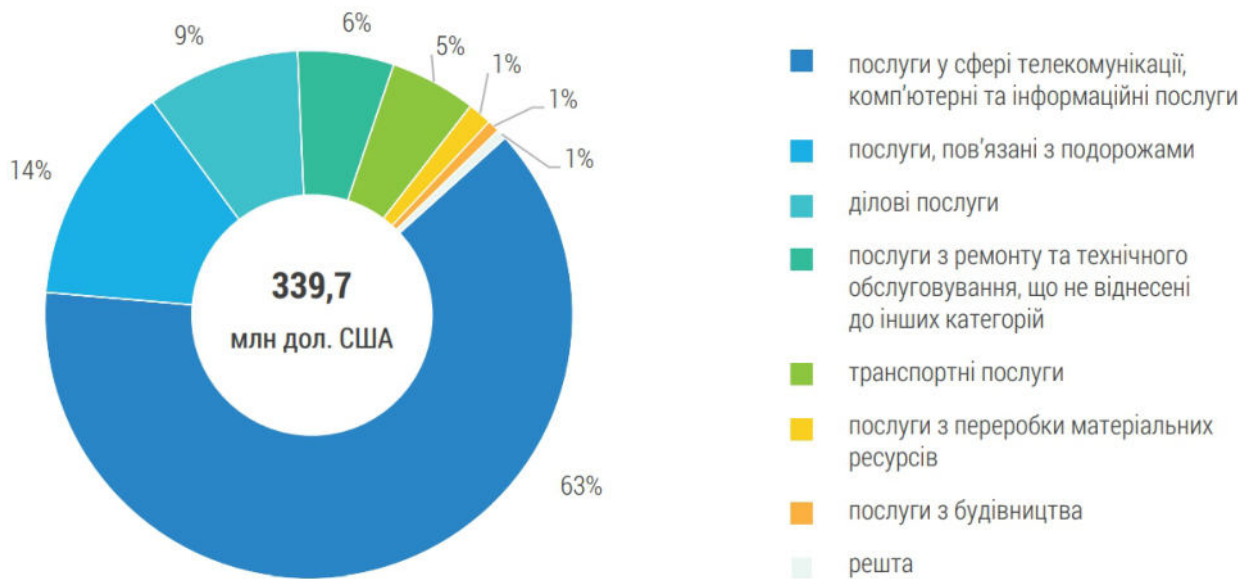

Рис. 38. Структура експорту послуг з Харківської області у 2018 р.

У структурі імпорту послуг до Харківської області у 2018 р. найбільші обсяги демонстрували: ділові послуги – 40 % (26,2 млн дол. США), послуги з ремонту та технічного обслуговування – 19 % (12,1 млн дол. США) та послуги, пов'язані з подорожами, – 14 % (9,1 млн дол. США) (рис. 39).

Рис. 39. Структура імпорту послуг до Харківської області у 2018 р

За 2022 рік зовнішньоторговельний обіг товарів Харківської області становив 2 млрд 132,6 млн дол. США (по Україні – 99,4 млрд дол. США) та зменшився у порівнянні з 2021 роком вдвічі (по Україні зменшився на третину). Експортні поставки товарів зменшилися на 51,2% і склали 879,7 млн дол. США (по Україні – 44,1 млрд дол. США, зменшення на 35,2%). Імпортні надходження товарів зменшилися на 47,8% і становили 1 млрд 252,9 млн дол. США (по Україні – 55,3 млрд дол. США, зменшення на 24,1%).

За 2022 рік експортні поставки товарів з Харківської області склали 2,0% від загального обсягу експорту України. Протягом 2022 року експорт товарів, вироблених підприємствами Харківської області значно зменшився. Так, найбільше зменшення зазнали такі товарні групи: готові харчові продукти зменшились на 72,2 % у порівнянні з 2021 роком; машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання - на 62,1%; полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них - на 59,5%; недорогоцінні метали та вироби з них - на 55,3%; продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – на 51,1%.

Рис. 44. Товарна структура експорту підприємств Харківської області за 2022 рік (дані вказано у відсотках від загального обсягу експорту області)

За 2022 рік надходження імпортованих товарів до Харківської області склали 2,3 % від загального обсягу імпорту України.

Найбільше зменшення імпорту товарів протягом 2022 року відбулось за такими товарними групами: готові харчові продукти зменшились на 64,5% у порівнянні з 2021 роком; недорогоцінні метали та вироби з них - на 52,2%; продукти рослинного походження – на 49,1%; засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби на 49,9%; полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них – на 47,1%; машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання – 44,0%.

У 2023 році зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами із 138 країн світу. Загалом експортно-орієнтовані галузі економіки Харківської області стикаються з виробничими та логістичними перепонами і як результат обсяги експорту з регіональної митниці у 2023 порівняно з 2021 зменшився на 78 %.

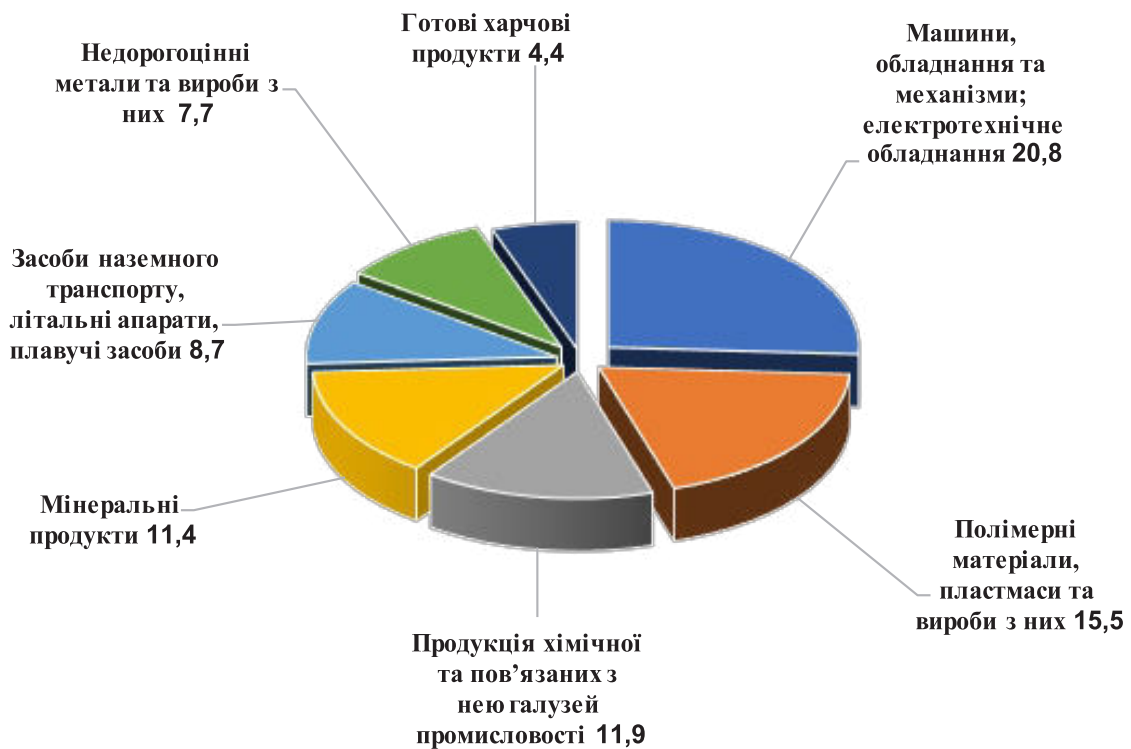

Рис. 45. Товарна структура імпорту підприємств Харківської області за 2022 рік (дані вказано у відсотках від загального обсягу імпорту області)

У 2022 році зовнішньоторговельний обіг Харківської області значно скоротився через війну, зменшившись вдвічі порівняно з 2021 роком. Основні втрати припали на експорт, особливо у категоріях харчових продуктів, машин та обладнання, хімічної продукції та металів. Імпорт також суттєво скоротився, зокрема в товарах харчування, транспорту та полімерів.

У 2023 році торгівля охоплювала партнерів із 138 країн, проте експорт залишився на низькому рівні через виробничі та логістичні складнощі. Загалом регіон продовжує стикатися зі значними викликами у зовнішньоторговельній діяльності.

Порівняння товарної структури експорту та імпорту 2018 і 2023 років демонструє значні структурні зрушення. Частка промислової продукції та машин у структурі експорту суттєво знизилася, як і частка продукції аграрного сектору. Водночас імпорт також став менш диверсифікованим, із помітним скороченням поставок засобів виробництва та сировини. Ці зміни свідчать про необхідність залучення інвестицій для відновлення промисловості, стимулювання високотехнологічного виробництва та адаптації продукції до європейських стандартів якості. Інтеграція до європейських ринків, розширення співпраці з країнами ЄС та підтримка експортерів можуть допомогти компенсувати втрату традиційних ринків і сприяти відновленню зовнішньоторговельної діяльності регіону.

1.11. ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ

У 2018 р. порівняно з 2014 р. обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення до Харківської області знизився майже в 2,5 рази і склав 248,8 дол. США, що в 3 рази менше за середній показник по Україні. За цим показником вона посіла 14-те місце серед регіонів країни. За загальним обсягом прямих іноземних інвестицій в регіон (666,4 млн дол. США) Харківська область у 2018 р. зайняла 10-те місце серед регіонів України. У 2018 р. порівняно з 2014 р. обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення до Харківської області знизився майже у 1,6 рази. Обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення з Харківської області у 2018 р. становив 3,1 дол. США, що в 48 рази менше за середній показник по Україні. За загальним обсягом прямих іноземних інвестицій з регіону (8,4 млн дол. США) Харківська область у 2018 р. посіла 7-ме місце серед регіонів країни (табл. 37).

Серед іноземних інвестицій у підприємства реального сектору економіки Харківської області слід навести наступні: купівля американською компанією «Філіп Морріс Інтерншнл» Харківської тютюнової фабрики і інвестування в її модернізацію 100 млн. дол. США, купівля бельгійською Sun Inbev пивзаводу «Рогань», купівля швейцарською групою Swiss Krono Group. Солоницівського комбінату меблевих деталей і інвестування в його реконструкцію 60 млн. дол. США, створення спільного українсько-британського підприємства «Українська чайна фабрика» Ахмад Ті» за участю компанії Ahmad Tea London (Великобританія) та інше.

Таблиця 37. Стан і динаміка прямих іноземних інвестицій в Харківську область й окремі регіони України у 2014–2018 рр.

Область	Обсяги прямих інвестицій в область на одну особу населення, дол. США		Обсяги прямих інвестицій з області на одну особу населення, дол. США	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	1758,8	1108,4	35,1	6,1
Київська	1017,8	910,3	0,4	4,5
Львівська	435,5	367,2	15,1	3,5
Полтавська	716,6	730,4	1,8	0,5
Сумська	232,9	167,5	2,2	2,7
Харківська	615,2	248,8	5,0	3,1
Україна	847,7	764,9	142,7	149,1

Порівняно з регіонами країни, що аналізувалися, Харківська область у 2018 р. за обсягами прямих інвестицій на одну особу населення посіла 5-те місце, обсягами прямих інвестицій з області на одну особу населення – 4-те місце. Показники Харківської області в 2018 р. були нижчими за середнє значення по Україні.

Станом на 31 грудня 2022 року, загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), залучених в область, склав 634,6 млн дол. США.

З країн ЄС підприємствами Харківської області отримано прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на суму 289,7 млн дол. США (45,7% від загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 344,8 млн дол. США (54,3%).

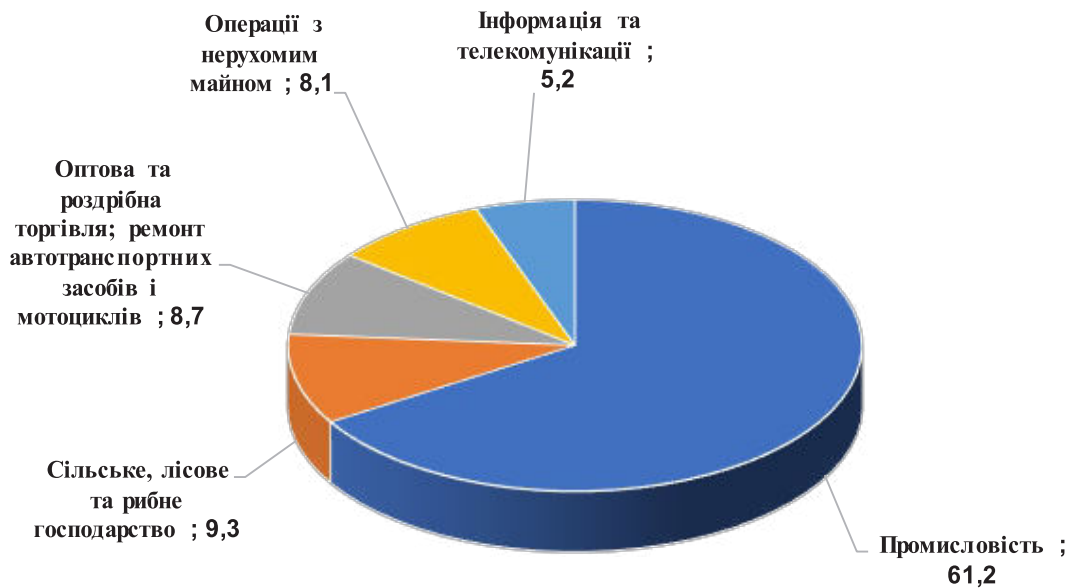

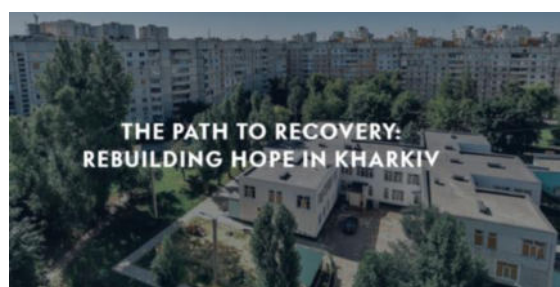
Рис. 46. Галузева структура іноземного капіталу Харківської області станом на 31 грудня 2022 рік (дані вказано у відсотках від загального обсягу іноземного капіталу області)

Налагоджена плідна співпраця з програмами і фондами у сфері використання відповідної міжнародної технічної допомоги. Найбільші проекти відновлення, які реалізуються за підтримки міжнародних партнерів на території Харківської області:

1. Проект «EU4Recovery - Розширення можливостей громад в Україні» - проект, головною метою якого є підтримка, зміцнення стійкості та швидкого відновлення постраждалих від війни громад, який реалізується Європейським Союзом через Програму розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН). Бюджет проекту складає 35,0 млн. євро, реципієнтами проекту в Харківській області є: Солоницівська, Лозівська, Зміївська, Нововодолазька, Златопільська (Златопільська), Пісочинська селищна, Краснокутська громади.

2. Проект «Відновлення шкіл в Україні», головною метою проекту є: вирішення нагальних потреб у забезпеченні безпечного навчального середовища для дітей та доступу до безпечних класів початкової та середньої школи. Партнер з розвитку: Європейський Союз, виконавець - Управління ООН з обслуговування проектів ЮНОПС. Бюджет проекту: 20,0 млн. євро, реципієнта-

ми проекту в Харківській області є: заклади освіти, які будуть визначені в ході реалізації проекту та Харківська міська рада.

3. Продовжується робота з реалізації в Харківській області проекту «Надзвичайна грантова допомога для підтримки підготовки до зими та забезпечення житла для вразливих людей в Україні» (далі – проект), партнером з розвитку якого є Уряд Японії, виконавцем – Управління ООН з обслуговування проектів (ЮНОПС), бенефіціаром – Харківська обласна військова адміністрація. Кошторисна вартість проекту понад 10 млн. доларів США.

Важливим інструментом відновлення є патронат іноземних держав над окремими регіонами України. Іноземні партнери беруть шефство над різними регіонами країни, фінансують і беруть безпосередню участь у підготовці й реалізації проектів відбудови. Зокрема, Польща висловила готовність допомогти у відновленні Харківської області.

Станом на 31 грудня 2022 року загальний обсяг прямих іноземних інвестицій у Харківську область досяг 634,6 млн дол. США, із яких 45,7% залучено з країн ЄС.

Галузева структура іноземного капіталу в Харківській області свідчить про значну концентрацію інвестицій у таких секторах, як промисловість, торгівля, операції з нерухомим майном та інформаційні технології. Такий розподіл інвестицій створює передумови для диверсифікації економіки та підтримки зайнятості в ключових галузях.

Основними зовнішніми викликами, які впливають на економічний розвиток області, є воєнна агресія, що призводить до зменшення інвестиційної привабливості та ускладнення логістичних зв'язків. Водночас, внутрішні виклики включають необхідність відновлення пошкодженої інфраструктури та підтримки соціально-економічної стійкості регіону.

Залучення коштів відбувається через механізми МТД та фінансування грантових проектів. Ефективна робота в цій сфері є найбільш передбачуваним інструментом відновлення регіону.

1.12. ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА СИТУАЦІЯ

Порівняно з регіонами країни, що аналізувалися, Харківська область у 2018 р. за показниками доходів бюджету області (враховуючи трансферти з державного бюджету) на одну особу зайняла 6-те місце (13543,5 грн), власних доходів бюджету області на одну особу – 4-те місце (6770,8 грн), офіційних державних трансфертів на одну особу – 6-те місце (6772,7 грн), видатків бюджетів (враховуючи трансферти до державного бюджету) на одну особу – 6-те місце (13412,3 грн) та коефіцієнта покриття доходами видатків – 1-ше місце (1,010) (табл. 38).

Таблиця 38. Стан і динаміка доходів і видатків місцевого бюджету в Харківській області й окремих регіонів України у 2014–2018 рр.

Область	Доходи бюджету області (враховуючи трансферти з державного бюджету) на одну особу, грн		Власні доходи бюджету області на одну особу, грн		Офіційні державні трансферти на одну особу, грн		Видатки бюджетів (враховуючи трансферти до державного бюджету) на одну особу, грн		Коефіцієнт покриття доходами видатків	
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
Дніпропетровська	5435,0	15382,5	3353,6	8595,8	2081,5	6786,7	5348,7	15928,0	1,016	0,966
Київська	5642,4	16148,1	2810,7	8375,9	2831,7	7772,2	5402,1	16868,8	1,044	0,957
Львівська	5218,4	13873,8	1920,7	6013,6	3297,7	7860,1	5136,9	14227,9	1,016	0,975
Полтавська	5298,9	16512,9	2696,8	8179,1	2602,0	8333,8	5224,6	16397,9	1,014	1,007
Сумська	5129,8	14285,4	2025,3	5821,6	3104,5	8463,8	5111,2	14470,3	1,004	0,987
Харківська	5189,5	13543,5	2413,3	6770,8	2776,2	6772,7	5236,5	13412,3	0,991	1,010
Україна	5121,0	13322,2	2234,5	6241,2	2886,5	7081,1	4986,7	13515,6	1,027	0,986

Показники Харківської області у 2018 р. перевищували середні значення по Україні за власними доходами бюджету, доходами бюджетів загалом і коефіцієнтом покриття видатків доходами.

У 2018 р. порівняно з 2014 р. у Харківській області темп зростання обсягів доходів бюджету області (враховуючи трансферти з державного бюджету) на одну особу перевищив середній показник по Україні та склав 261 %. Темп зростання власних доходів бюджету області на одну особу перевищив середній показник по Україні та становив 280,6 %. Темп зростання офіційних державних трансфертів на одну особу в Харківській області був нижчим за середній показник по Україні та складав 244,0 %. Темп зростання видатків бюджетів (враховуючи трансферти до державного бюджету) на одну особу в регіоні у 2018 р. становив 256,1 %, проти 271,0 % в середньому по Україні. Зазначається схожість структур доходу бюджету Харківської області та України загалом.

Найбільші частки в структурі доходу бюджету Харківської області у 2018 р. становили:

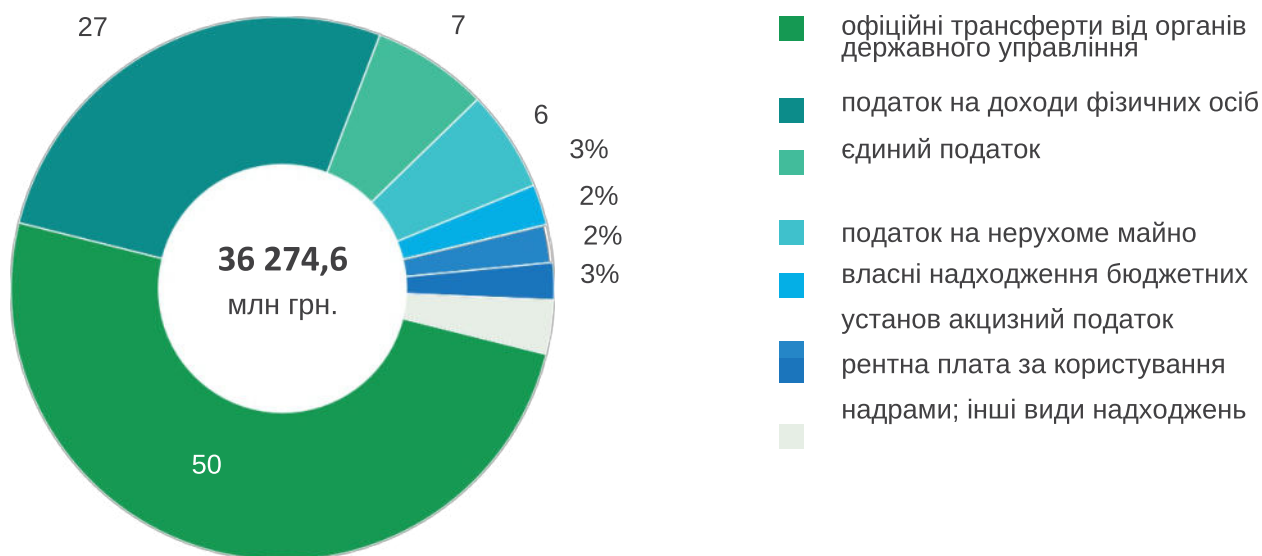

Рис.47. Структура доходів місцевого бюджету Харківської області у 2018 р.

офіційні трансферти від органів державного управління – 50,0 % (18139,8 млн грн), податок на доходи фізичних осіб – 27 % (9775,1 млн грн), єдиний податок – 7 % (2503,5 млн грн), податок на нерухоме майно – 6 % (2195,7 млн грн) (рис. 47).

Спостерігається відповідність структур видатків місцевого бюджету Харківської області та місцевих бюджетів України загалом. Найбільші частки в структурі видатків місцевого бюджету Харківської області у 2018 р. становили: видатки на освіту – 26 % (9284,1 млн грн), соціальний захист та соціальне забезпечення – 26 % (9267,4 млн грн), охорону здоров'я – 16 % (5748,2 млн грн), економічну діяльність – 14 % (5257,9 млн грн). На житлово-комунальне господарство, державне управління та культуру і мистецтво регіон витрачає в межах 15 %. (рис.48).

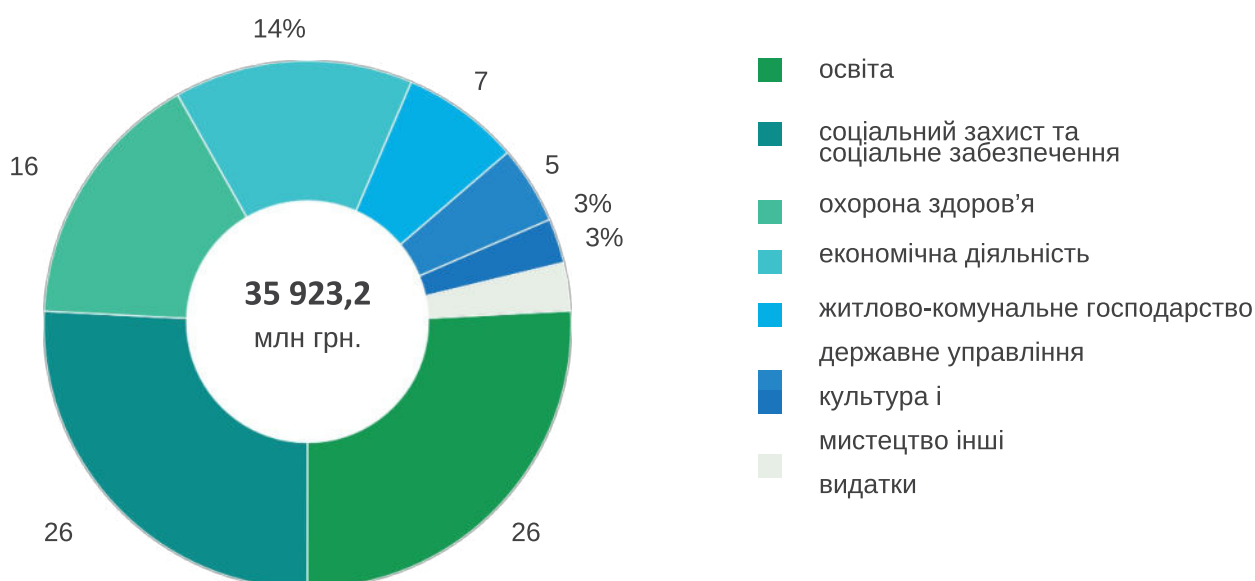

Рис.48. Структура видатків з бюджету Харківської області у 2018 р.

У 2021 році загальний дохід бюджету Харківської області склав 15,63 млрд грн, а у 2023 році знизився до 8,55 млрд грн, що свідчить про значне скорочення фінансових надходжень. Основна частка доходів у 2021 році (72,50%) надходила через офіційні трансферти, тоді як у 2023 році ця частка зменшилася до 49,95%. У той же час, податкові надходження зросли з 25,35% до 46,01%.

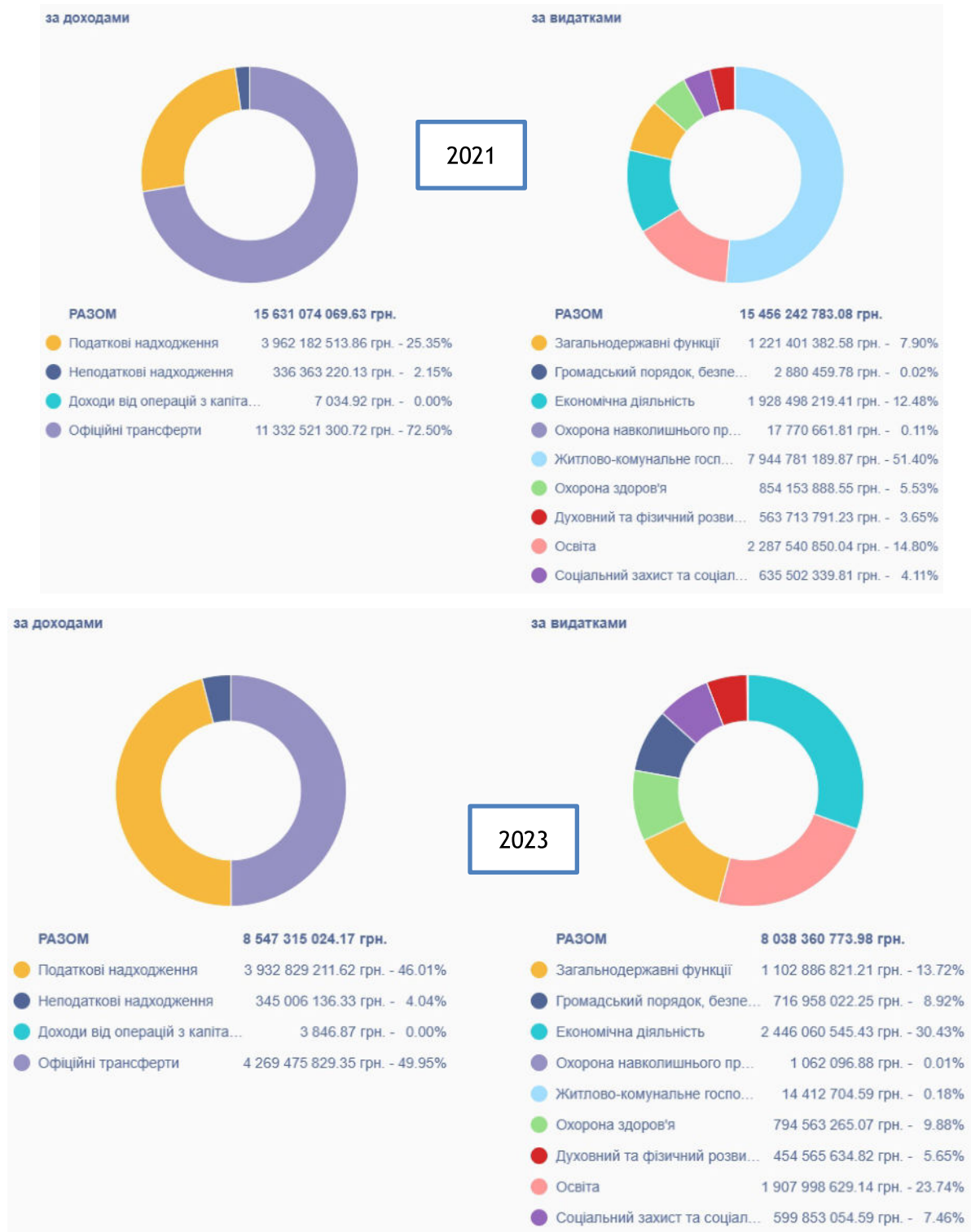

Рис. 49. Структура бюджету Харківської області, 2021 та 2023 роки

2021 році загальний обсяг витрат становив 15,46 млрд грн, тоді як у 2023 році скоротився до 8,03 млрд грн. У структурі витрат відбулися зміни: зросли витатки на економічну діяльність (з 12,48% у 2021 році до 30,43% у 2023 році), освіту (з 14,80% до 23,74%) та громадський порядок і безпеку (з 0,02% до 8,92%). Водночас витрати на житлово-комунальне господарство значно скоротилися (з 51,40% до 0,18%).

Харківська область займає 2 місце за загальними надходженнями і видатками до загального фонду, поступаючись лише Дніпропетровській області. За офіційними трансфертами від органів державної влади Харківська область посідає 1 місце.

У 2023 році до місцевих бюджетів області отримано 29,62 млрд грн, із яких 22,04 млрд грн доходів загального фонду. У структурі надходжень загального фонду місцевих бюджетів Харківської області (без урахування трансфертів) у 2023 році найбільшу питому вагу займають: податок на доходи фізичних осіб – 66%, єдиний податок – 14% та плата за землю – 6%. Обсяг надходжень місцевих податків і зборів 6,18 млрд. грн, надходження плати за землю – 1,7 млрд. грн.

Витатки місцевих бюджетів за 2023 рік склали 24,06 млрд. грн. На надходження до бюджетів громад Харківської області негативно впливають активні військові дії на території області, податкові пільги, запроваджені в Україні на час війни, суттєве зниження економічної активності місцевих підприємств усіх форм власності та перереєстрація підприємств в інші регіони країни, де більш безпечна ситуація.

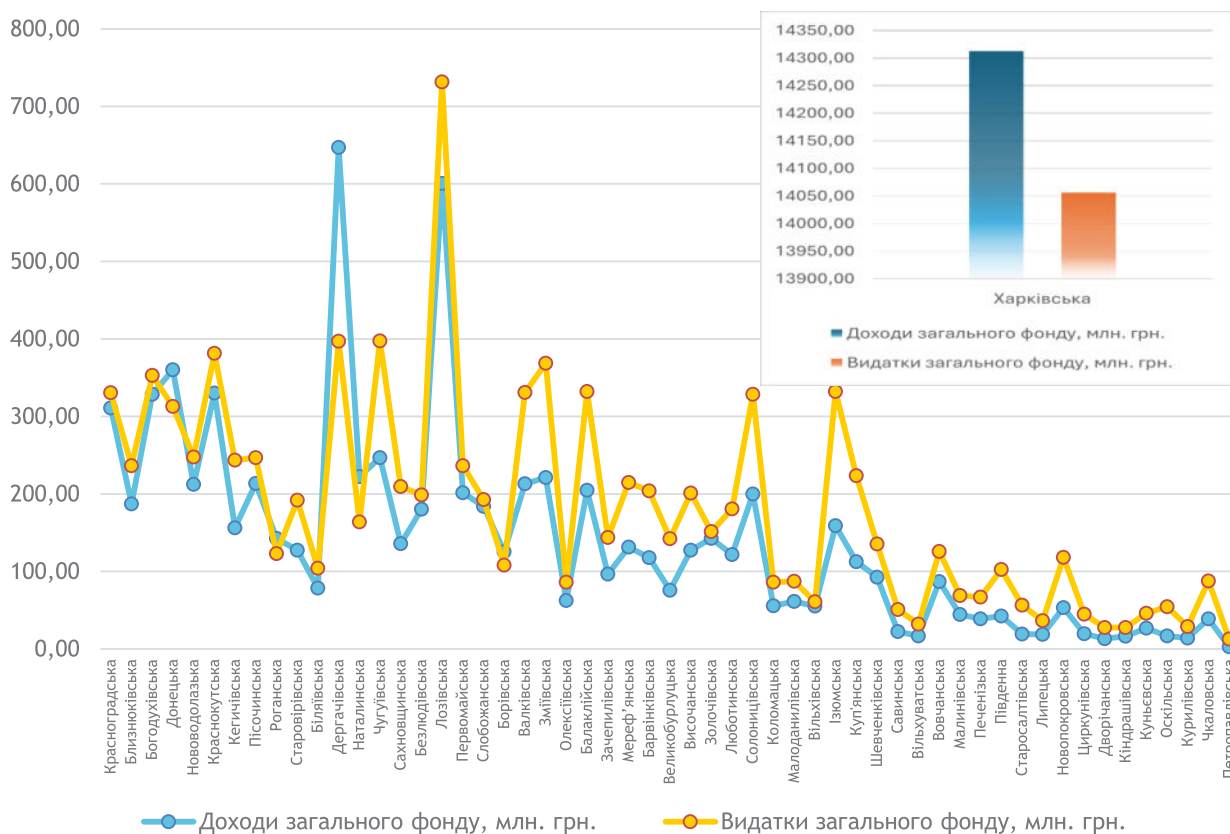

Рис. 50. Доходи та витатки загального фонду бюджетів територіальних громад Харківської області, за 2023 рік

У період з 2021 до 2023 року бюджет Харківської області зазнав суттєвих змін. Загальні доходи зменшилися майже вдвічі, проте зросла частка податкових надходжень (з 25,35% до 46,01%). Частка офіційних трансфертів зменшилася до 49,95%. Водночас видатки на економічну діяльність, освіту, громадський порядок і безпеку значно зросли.

Харківська область зберігає високе місце за обсягом доходів і видатків загального фонду серед регіонів України, поступаючись лише Дніпропетровській області. Безпекові фактори суттєво впливають на фінансову спроможність громад: Берестинського та Лозівського районів мають високий рівень фінансової стабільності, тоді як Куп'янський немає громад з високим рівнем фінансової спроможності.

1.13. ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ

У 2018 р. порівняно з 2014 р. викиди діоксиду вуглецю на одну особу в Харківській області зменшилися на 795 кг/рік, що менше, ніж у середньому по Україні – 875 кг/рік і становила 2736 кг/рік. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 5-те місце серед регіонів країни, що аналізувалися (табл. 39).

За період, що досліджувався, викиди забруднюючих речовин на одну особу в Харківській області зменшилися на 38,3 кг/рік, що більше, ніж у середньому по Україні – 18,6 кг/рік і склала 16,7 кг/рік. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 1-ше місце серед регіонів країни, що аналізувалися.

У 2018 р. порівняно з 2014 р. споживання свіжої води на одну особу в Харківській області зменшилося на 319 куб. м/рік, що менше, ніж у середньому по Україні – 28,2 куб. м/рік і становила 95,4 куб. м/рік. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 4-те місце серед регіонів країни, що досліджувалися.

Таблиця 39. Стан справ в охороні навколишнього природного середовища Харківської області й окремих регіонів України у 2014–2018 рр.

Область	Викиди парникових газів і забруднюючих речовин в атмосферне повітря на одну особу, кг/рік				Споживання свіжої води на одну особу, куб. м/рік		Утворення відходів на одну особу, кг/рік		Загальні витрати на охорону навколишнього середовища * на одну особу, грн / рік	
	Діоксид вуглецю		Забруднюючих речовин		2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.
	2014 р.	2018 р.	2014 р.	2018 р.						
Дніпропетровська	10047	7424	260,5	190,9	411,8	269,7	78963	75680	2061	3057
Київська	3323	2304	55,7	46,1	475,3	290,2	736	792	2440	1431
Львівська	1323	1533	39,5	42,3	60,4	49,5	1309	847	161	373
Полтавська	2321	2406	43,3	37,1	142,5	61,1	3449	14089	572	1400
Сумська	1344	1696	23,9	19,1	90,9	58,8	832	783	174	720
Харківська	3531	2736	55,0	16,7	114,4	95,4	795	607	258	499
Україна	3888	3013	77,9	59,3	202,4	174,2	8256	8335	526	849

За період, що аналізувався, утворення відходів на одну особу в Харківській області зменшилося на 188 кг/рік, що більше, ніж у середньому по Україні – 79 кг/рік і склало 607 кг/рік. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 3-тє місце серед регіонів, що досліджувалися.

У 2018 р. порівняно з 2014 р. загальні витрати на охорону навколишнього середовища на одну особу в Харківській області збільшилися на 241 грн/рік, що менше, ніж у середньому по Україні – 323 грн/рік і становили 499 грн/рік. За цим показником Харківська область зайняла у 2018 р. 2-ге місце серед регіонів країни, що аналізувалися.

Основну частку забруднення атмосферного повітря в Харківській області у 2018 р. (82 %) склали викиди галузей: постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; добувна промисловість і розроблення кар'єрів; переробна промисловість (рис.51).

Рис.51. Структура викидів в атмосферне повітря Харківської області за галузями забруднення у 2018 р.

Обсяги загального водовідведення Харківської області залишилися без зміни, при цьому потужність очисних споруд перевищувала обсяги водовідведення у 2018 р. в 1,7 рази. Основна частина водовідведення регіону – 65,6 %, припадає на нормативно очищені води (рис.52).

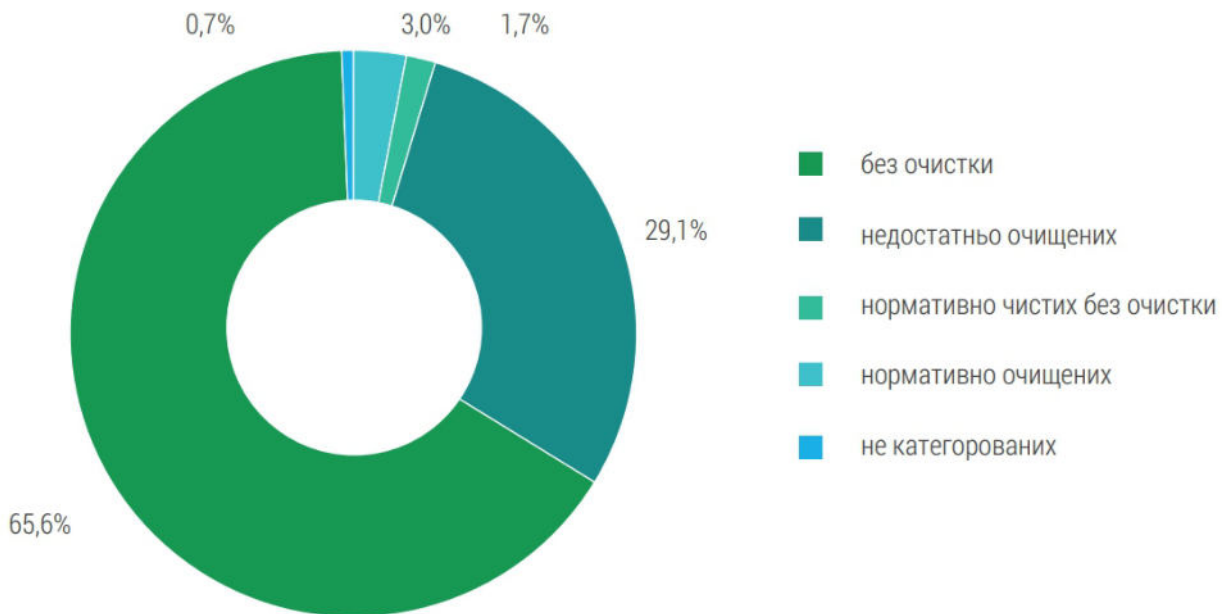

Рис.52. Структура скидання зворотних вод у поверхневі водні об'єкти Харківської області у 2018 р.

Проблемою у сфері поводження з твердими побутовими відходами у Харківській області є практична відсутність системи їх утилізації або спалення, в результаті цього – 99,998 % відходів видаляється у спеціально відведені місця та об'єкти.

На стан атмосферного повітря Харківської області у 2023 році вплинули не тільки викиди забруднюючих речовин від пересувних та стаціонарних джерел забруднення, а також щоденні викиди забруднюючих речовин через вибухи та пожежі. Одночасно, вимушене використання альтернативних джерел енергії (твердого палива, дизельгенераторів тощо) під час блекаутів також негативно вплинуло на якість атмосферного повітря.

За даними Головного управління статистики у Харківській області (попередні дані) викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел у 2023 році становлять 38,8 тис. тонн, що на 15,6 тис. тонн більше ніж у 2022 році. Зростання обсягів викидів пов'язане насамперед із збільшенням виробництва електро- та теплоенергії, а також видобутку корисних копалин.

Основними стаціонарними забруднювачами атмосферного повітря у Харківській області є Зміївська ТЕС ПАТ «Центренерго», ПрАТ «Харківська ТЕЦ-5», об'єкти філії Газпромислового управління «Шебелинкагазвидобування» АТ «Укргазвидобування». У зв'язку з агресією РФ об'єктивним є зменшення обсягів викидів через скорочення виробництва внаслідок знищення виробничих потужностей та неможливості здійснення діяльності через активні бойові дії.

Переважна частина викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря у 2023 році надійшла від підприємств з водопостачання, каналізації, поводження з відходами (64,8%),

процесів спалювання в енергетиці (12,3%), технологічних процесів добувної промисловості і розроблення кар'єрів (10,3%), а також переробної промисловості (4,6%).

Таблиця 40. Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Показники	2021 рік (попередні дані станом на 08.05.2022)	2022 рік (попередні дані станом на 08.05.2023)	2023 рік (попередні дані станом на 24.05.2024)
Загальна кількість (од.) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	475	115	162
другої групи	122	22	33
третьої групи	353	93	129
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис.т	73,37	23,24	38,84
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км2, т	2,34	0,74	1,24
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	28,23	-*	-*

Поступово зменшуються показники водоспоживання в області. Якщо у 2000 році в області було спожито 408,0 млн м3 свіжої води, у 2020 році – 291 млн м3, то у 2023 році у зв'язку з повномасштабною агресією Російської Федерації та значним зменшенням обсягів виробництва і використання на побутово-питні потреби – лише 119,2 млн м3.

Від часів Другої світової війни в Україні не було такого масштабного осушення водосховища як те, що відбулось у квітні 2022 року на Осколі. Українські екологи визначили цю подію однією з найбільших змін у довкіллі, що сталася у війну. За оцінкою «Української природоохоронної групи», близько 355 млн м3 води стрімко вивільнилося з водойми й оголило майже 9 тис. га замуленого дна – колишніх луків заплави Осколу.

Значним є вплив бойових дій на водні об'єкти області – це втоплена військова техніка, боєприпаси, забруднення паливно-мастильними матеріалами. Загалом це стосується 47 % водосховищ області (18 із 57).

Ефективну очистку забезпечують очисні споруди 26 водокористувачів, що складає 38,2% від загальної кількості водокористувачів, у тому числі за видами очистки: біологічної очистки – 19, фізико-хімічної очистки – 1, механічної очистки – 6.

Фактичний скид стічних вод до поверхневих водних об'єктів у 2023 році склав 156,5 млн м3 стічних вод (у 2020 році – 312,2 млн м3).

З початку агресії Російської Федерації Харківська область щодня перебуває під ворожими обстрілами, водним об'єктам області спричинено величезні збитки. На території області знищено або пошкоджено та потребує відновлення 17 очисних споруд, зокрема: КП «Вовчанськ» Вовчанської міської ради, КП «Балаклійський водоканал», КП «Куп'янський водоканал» Куп'янської міської ради, Борівське комунальне водопровідно-каналізаційне підприємство, КП «Салтів водоканал», Ізюмське комунальне водопровідно-каналізаційне підприємство, КП «Аква» Шевченківської селищної ради.

За попередніми даними Головного управління статистики у Харківській області протягом 2023 року в області утворилося 750,0 тис тонн відходів I–IV класів небезпеки. Серед утворених відходів найбільшу питому вагу склали відходи IV класу небезпеки – 739,0 тис тонн або 98,54% від загального обсягу утворених відходів. Решта відходів розподілилась за класами небезпеки таким чином: 0,14 тис тонн (0,019%) – до I класу небезпеки; 0,20 тис тонн (0,027%) – до II класу небезпеки; 10,65 тис тонн (1,420%) віднесено до III класу.

Таблиця 41. Динаміка основних показників поводження з відходами I–IV класів небезпеки, тис.т

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік
	(попередні дані станом на 08.05.2024)	(попередні дані станом на 08.05.2024)	(попередні дані станом на 12.07.2024)
Утворено	1249,1	635,8	750,0
Одержано від інших підприємств	1757,7	856,0	967,8
Спалено	28,4	13,9	7,0
у тому числі з метою отримання енергії	27,9	13,9	7,0
Використано (утилізовано)	52,9	27,2	8,3
Направлено в сховища організованого складування (поховання)	894,0	277,7	463,2
Передано іншим підприємствам	396,1	647,5	622,3
Наявність на кінець звітної року у сховищах організованого складування та на території підприємств	2682,0	70,3	49,9

На території Харківської області обліковується 79 місць видалення твердих побутових відходів, з яких 26 знаходилися на тимчасово окупованих територіях, які протягом тривалого часу залишалися без належної експлуатації та охорони.

Опитування, проведене соціологічною групою «Рейтинг» у квітні-травні 2024 року, показало, що у Харкові рівень якості послуг зі збору сміття оцінено позитивно. Зокрема, 46% мешканців міста (основних стейкхолдерів) відзначили цю послугу як «добру», а 9% – як «відмінну». Ще 39% оцінюють послугу як «середню», і лише 5% вважають її «поганою» чи «жахливою».

Загальний індекс якості послуг зі збору сміття у Харкові за 2024 рік склав 4,3 із 5 можливих балів, що є одним із найвищих показників серед великих міст України. Це свідчить про стабільний рівень послуг, врахування потреб всіх заінтересованих сторін, навіть за умов воєнного стану.

З початку агресії російської федерації проти України протягом 2022-2024 років Харківська область перебуває під ворожими обстрілами. Під час здійснення бойових дій утворюється велика кількість відходів руйнувань. Зазначені відходи містять певну кількість небезпечних відходів, які не підлягають захороненню в місцях видалення відходів.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації завдало також величезної шкоди інфраструктурі та довкіллю області. Так, фактична сума шкоди та збитків, завданих навколишньому природному середовищу на території Харківської області внаслідок збройної агресії Російської Федерації, за даними Державної екологічної інспекції у Харківській області, станом на 01.09.2024 складає 483,5 млрд грн.

Внаслідок руйнування житлових будинків та інших споруд утворилася велика кількість відходів. На території області обліковано більше 77 тис. тонн відходів від руйнувань (інформація постійно оновлюється). Значна частина таких відходів може бути повторно використана в будівництві або перероблена за умови їх сортування та/або демонтажу за типами відходів у місцях утворення.

Аналіз стану довкілля Харківської області у 2023–2024 роках вказує на значний вплив бойових дій на екологічну ситуацію. Основними чинниками забруднення атмосферного повітря стали викиди від стаціонарних джерел, вибухів та пожеж, а також використання автономних джерел енергії під час блекаутів. Викиди забруднюючих речовин у 2023 році склали 38,8 тис. тонн, що на 15,6 тис. тонн більше, ніж у 2022 році, через активізацію виробництва електроенергії та видобутку корисних копалин.

Водні об'єкти області також зазнали серйозних ушкоджень: 47% водосховищ були забруднені чи пошкоджені внаслідок бойових дій. Обсяг використання свіжої води скоротився до 119,2 млн м³ у 2023 році, а значна частина очисних споруд потребує відновлення. Відходи від руйнувань перевищують 77 тис. тонн, частину яких можливо переробити чи використати повторно.

Стан поводження з відходами залишається викликом: у 2023 році в області утворилося 750 тис. тонн відходів, більшість із яких належить до IV класу небезпеки. Загальна сума збитків довкіллю, завданих агресією РФ, складає понад 483 млрд грн. Ці виклики вимагають впровадження сучасних підходів до відновлення екологічного балансу, інвестицій у відновлення інфраструктури та посилення екологічного моніторингу.

1.14. РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД, ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ТИПІВ ТЕРИТОРІЙ

До склад Харківської області входять 7 районів, що об'єднують 56 громад (рис. 53). На 20 листопада 2020 року в області налічується 1 746 населених пунктів.

Область є найбільш моноцентричним регіоном України. Розрив між чисельністю найбільшого населеного пункту (м. Харків) та другого за чисельністю (м. Лозова) складає більш ніж 20 разів. Найбільша за площею Лозівська громада 1424,7 кв. км., найменша - Південоміська 55,7 кв. км. Значна частина громад області зазнали бойових дій та тимчасової окупації. Статус цих територій значно вплинув на їх інфраструктуру та рівень руйнувань (табл. 53). Найбільше постраждали критична та соціальна інфраструктура, а також об'єкти житлового фонду.

Важливою характеристикою, яка впливає на відновлення та розвиток громад, є наявність затверджених стратегій розвитку. Деякі громади мають затверджені стратегії розвитку після 24.02.22, що допомагає їм ефективно планувати відновлення.

За оцінкою фінансової спроможності громад від проекту «ULEAD з Європою», Харківщина посіла 10 місце серед областей України за підсумками другого року війни. Втім, багато залежить і від розташування громади – деякі райони Харківської області отримали суттєво кращі показники фінспроможності, ніж інші (насамперед, через безпекові фактори).

Харківська область нараховує 56 територіальних громад, які демонструють різноманітний рівень фінансової спроможності за підсумками 2023 року. На основі аналізу місцевих бюджетів усі громади поділено на п'ять категорій: високий, оптимальний, задовільний, низький та критичний рівень спроможності. До громад з високим рівнем спроможності віднесено 20 громад, зокрема Дергачівську, Пісочинську, Наталинську, які мають доходи на мешканця від 10 до понад 20 тис. грн та значні капітальні видатки (понад 40 % у деяких громадах). Громади з оптимальним рівнем спроможності, такі як Олексіївська та Коломацька, з доходами на мешканця 8 – 9 тис. грн, здатні стабільно покривати поточні видатки, проте їх інвестиційні можливості залишаються обмеженими. До категорії із задовільним рівнем спроможності належать 5 громад із доходами від 2 до 5 тис. грн на мешканця, які стикаються з фінансовими викликами. Громади з низьким рівнем спроможності, серед яких Дворичанська, мають доходи на мешканця від 819 грн та дефіцит бюджету понад 60 %. До критичного рівня віднесено лише Петропавлівську громаду з доходами 499,6 грн на мешканця та дотаційністю бюджету 86 %.

Залежно від наслідків руйнувань і за визначеними Кабінетом Міністрів України показниками громади та території будуть віднесені до одного з 4 функціональних типів територій: території відновлення, полюси економічного зростання, території з особливими умовами для розвитку та території сталого розвитку. В громадах області ведеться підготовка і затвердження відповідних планів відновлення та розвитку. З 56 територіальних громад Харківської області щонайменше 44 територіальні громади відповідають принаймні одному із критеріїв для віднесення територіальної громади до територій відновлення, однак присутність значної частини громад області у Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, обмежує можливості інтегрального планування процесів відновлення.

Таблиця 42. Стан розвитку територіальних громад Харківської області

Громади Харківської області	Площа, (км2)	Найвнє населення на 01.01.22, (тис. чол)	Статус території громади під час бойових дій та окупації			Наявність руйнування внаслідок ведення бойових дій та/або обстрілів			Наявність стратегії розвитку територіальної громади затверджена			Рівень фінансової спроможності громади	
			на території ТГ велися бойові дії	територія ТГ або її частина була тимчасово окупована	територія ТГ або її частина окупована на 25.06.24	критична інфраструктура	соціальна інфраструктура	об'єкти житлового фонду	до 24.02.22	після 24.02.22	у стадії розробки		
Богодухівський район													
Богодухівська МТГ	1156,8	36,348	ні	ні	ні	так	так	так	ні	ні	так	високий	
Валківська МТГ	1019,0	29,804	ні	ні	ні	так	ні	ні	ні	ні	так	оптимальний	
Золочівська СТГ	972,8	23,696	так	так	ні	так	так	так	так	ні	ні	оптимальний	
Коломацька СТГ	322,3	6,399	ні	ні	ні	ні	ні	ні	так	ні	ні	оптимальний	
Краснокутська СТГ	1039,4	26,040	ні	ні	ні	так	ні	ні	так	ні	ні	високий	
Ізюмський район													
Балаклійська МТГ	1299,5	44,548	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	оптимальний	
Барвінківська МТГ	1367,7	19,092	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	оптимальний	
Борівська СТГ	879,4	15,335	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	оптимальний	
Донецька СТГ	346,1	22,236	ні	ні	ні	так	так	так	так	ні	ні	високий	
Ізюмська МТГ	417,6	48,072	так	так	ні	так	так	так	так	ні	ні	задовільний	
Куньєвська сільська ТГ	331,5	4,327	так	так	ні	так	так	так	так	ні	так	низький	
Оскільська сільська ТГ	851,4	8,310	так	так	ні	так	так	так	так	ні	ні	низький	
Савинська СТГ	425,2	10,200	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	задовільний	
Берестинський район													
Зачепилівська СТГ	792,8	13,999	ні	ні	ні	ні	ні	ні	так	ні	ні	оптимальний	
Кегичівська СТГ	780,0	19,633	ні	ні	ні	ні	ні	ні	так	ні	ні	високий	
Берестинська МТГ	483,8	30,691	ні	ні	ні	ні	так	так	ні	ні	так	високий	
Наталинська сільська ТГ	503,2	10,964	ні	ні	ні	ні	ні	ні	так	ні	ні	високий	
Сахновщинська СТГ	1170,0	19,453	ні	ні	ні	ні	так	ні	ні	так	ні	високий	
Старовірівська сільська ТГ	603,4	9,116	ні	ні	ні	ні	так	так	ні	ні	так	високий	
Куп'янський район													
Великобурлуцька СТГ	839,5	14,440	ні	так	ні	так	так	так	так	ні	ні	оптимальний	
Вільхуватська сільська ТГ	384,0	5,962	ні	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	низький	
Дворічанська СТГ	1113,3	15,831	так	так	так	так	так	так	ні	ні	так	низький	
Кіндрашівська сільська ТГ	404,900	5,875	так	так	ні	так	так	так	так	ні	ні	низький	
Куп'янська МТГ	148,4	54,431	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	задовільний	
Курилівська сільська ТГ	418,9	9,507	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	низький	
Петропавлівська сільська ТГ	338,3	5,106	так	так	так	так	так	так	ні	ні	так	критичний	
Шевченківська СТГ	979,1	18,959	так	так	ні	так	так	так	так	ні	ні	задовільний	

Таблиця 43. Стан розвитку територіальних громад Харківської області

Громади Харківської області	Площа, (км ²)	Наявне населення на 01.01.22, (тис. чол.)	Статус території громади під час бойових дій та окупації			Наявність руйнування внаслідок ведення бойових дій та/або обстрілів			Наявність стратегії розвитку територіальної громади затверджена			Рівень фінансової спроможності громади
			на території ТГ велася бойові дії	територія ТГ або її частина була тимчасово окупована	територія ТГ або її частина окупована на 25.06.24	критична інфраструктура	соціальна інфраструктура	об'єкти житлового фонду	до 24.02.22	після 24.02.22	у стадії розробки	
Лозівський район												
Білівська сільська ТГ	424,1	5,531	ні	ні	ні	ні	ні	ні	ні	ні	так	високий
Близнюківська СТГ	1377,7	17,094	ні	ні	ні	ні	ні	так	так	ні	ні	високий
Лозівська МТГ	1424,9	87,724	ні	ні	ні	так	так	так	ні	ні	так	високий
Олексіївська сільська ТГ	662,8	6,932	ні	ні	ні	так	так	так	ні	ні	так	оптимальний
Златопільська МТГ	139,2	30,080	ні	ні	ні	ні	так	так	ні	так	ні	високий
Харківський район												
Безлюдівська СТГ	137,9	23,375	так	ні	ні	ні	ні	так	ні	ні	так	високий
Височанська СТГ	61,1	26,703	ні	ні	ні	ні	так	так	ні	ні	так	оптимальний
Вільхівська сільська ТГ	219,9	12,030	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	задовільний
Дергачівська МТГ	544,1	42,823	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	високий
Липецька сільська ТГ	363,500	13,165	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	низький
Люботинська МТГ	138,0	26,669	ні	ні	ні	ні	так	так	так	ні	ні	оптимальний
Малоданилівська СТГ	98,3	13,158	так	так	ні	так	так	так	так	ні	ні	оптимальний
Мереф'янська МТГ	134,3	25,286	ні	ні	ні	так	так	так	так	ні	ні	оптимальний
Нововодолазька СТГ	580,300	21,484	ні	ні	ні	ні	так	так	так	ні	ні	високий
Південно МТГ	55,7	13,715	ні	ні	ні	ні	ні	так	ні	ні	так	низький
Пісочинська СТГ	78,8	32,490	ні	ні	ні	так	так	так	так	ні	ні	високий
Роганська СТГ	79,2	13,371	так	так	ні	так	так	так	так	ні	ні	високий
Солоницівська СТГ	246,4	34,942	ні	ні	ні	так	так	так	так	ні	ні	оптимальний
Харківська МТГ	348,6	1421,125	так	ні	ні	так	так	так	так	ні	так	високий
Циркунівська сільська ТГ	140,0	8,713	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	низький
Чугувський район												
Вовчанська МТГ	1418,700	35,642	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	ні	низький
Зміївська МТГ	792,5	40,563	ні	ні	ні	ні	ні	так	ні	так	ні	оптимальний
Малинівська СТГ	247,1	8,926	так	так	ні	так	так	так	так	ні	ні	низький
Новопокровська СТГ	160,1	16,301	ні	ні	ні	так	так	так	ні	ні	так	низький
Печенізька СТГ	466,1	9,278	так	так	ні	ні	так	так	ні	так	ні	низький
Слобожанська СТГ	572,5	26,399	ні	ні	ні	так	так	так	ні	ні	так	високий
Старосалтівська СТГ	474,4	7,424	так	так	ні	так	так	так	так	ні	ні	низький
Чкаловська СТГ	391,3	11,682	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	низький
Чугувська МТГ	289,0	37,962	так	так	ні	так	так	так	ні	ні	так	високий

Харківської області зазнала руйнувань унаслідок бойових дій та окупації, що негативно позначилося на стані їхньої критичної, соціальної інфраструктури та житлового фонду. Проте громади, які затвердили стратегії розвитку після початку війни, демонструють кращу здатність до планування відновлення та розвитку.

Територіальні громади області мають різний рівень фінансової спроможності, який залежить від їхнього розташування, рівня безпеки та доходів на одного мешканця. У громадах із високим рівнем спроможності спостерігаються значні капітальні видатки, тоді як громади з критичним рівнем мають високий рівень дотаційності та значний бюджетний дефіцит.